

A photograph of a dense forest with tall, thin trees and a lush green undergrowth. Overlaid on the lower half of the image are four green rectangular blocks of increasing height, arranged in a staircase pattern from left to right. The text 'greenstep' is written in white lowercase letters to the left of the first block.

greenstep

Kestävyysraportoinnin askelmerkit
7.2.2024

Kestävyys- raportoinnin askelmerkit

1. Tiivistelmä – Executive Summary
2. Johdanto
3. Kuntajätehuollon vastuullisuusraportoinnin nykytila
4. CSRD-raportointivaatimukset
5. Sidosryhmien odotukset
6. Kuntajätehuollon olennaiset kestävyysseikat ja niiden mittarit
7. Raportointiprosessi

Tiivistelmä

Kuntajätehuollon toimijoiden tämänhetkinen vastuullisuusraportointi on keskittynyt lähinnä ympäristövastuun raportointiin. Sidosryhmät odottavat myös sosiaalisen vastuun kantamista ja hyvää hallintoa, vaikka edelleen ympäristövastuuta pidetään tärkeimpänä. Keskeisimpiä sidosryhmiä tunnistettiin viisi: asiakkaat, henkilöstö, yhteistyökumppanit (ml. jätteen kuljettajat ja käsittelijät), omistajien edustajat sekä ympäristö- ja jätehuoltoviranomaiset. Sidosryhmien näkemyksiä kartoitettiin verkkopohjaisella kyselyllä ja sitä täydentävillä haastatteluilla.

Kysely- ja haastatteluvastauksissa korostui kuntajätehuollon lakisääteisten tehtävien vastuullinen toteuttaminen. Erityisenä haasteena pidetään kierrätysasteen nostamista ja lajittelun tehostamista. Jätehuolto tulee hoitaa vastuullisesti loppusijoitukseen asti, esimerkiksi kierrätyskelpoisen jätteen polttaminen nähdään maineriskinä koko toimitusketjulle. Sosiaalisessa vastuussa tärkeimmiksi nousivat oman henkilöstön ja urakoitsijoiden työolot, mukaan luettuna työturvallisuus. Hyvässä hallinnossa tärkeimmiksi nousivat yrityskulttuuri ja yhteistyö. Kilpailutusten ehtoja, kuten kalusto- tai energiavaatimuksia, pidetään keskeisenä työkaluna vastuullisuuden edistämiseksi. Hankintakäytännöissä, sopimusehdoissa ja niiden seurannassa nähdään paljon kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia.

Kestävyyteen liittyvään viestintään ja raportointiin kohdistuu monipuolisia odotuksia. Alalle toivotaan yhteisiä raportointikäytäntöjä. Yleisinä periaatteina korostuvat läpinäkyvyys, avoimuus ja vertailukelpoisuus. Eri tahot, kuten kunnat, toivovat juuri heitä koskevaa dataa. Yhteistyökumppanit kaipaavat ennakkotietoa tulevista muutoksista, kuten kalustovaatimuksista tai investointitarpeista.

EU:n kestävyysraportointidirektiivi CSRD ei koske kuntia eikä kuntayhtymiä, mutta se koskee riittävän suuria kuntaomisteisia yhtiöitä ja konserneja. CSRD:stä ja siihen liittyvistä eurooppalaisista kestävyysraportointistandardeista (ESRS) on tulossa vastuullisuusraportoinnin yleinen viitekehys. Kuntajätehuollon toimijoiden kannattaa omassa raportoinnissaan noudattaa niitä soveltuvin osin. Olennaisia asioita ovat sidosryhmien odotusten kartoittaminen, olennaisten vaikutusten tunnistaminen koko arvoketjun laajuudelta sekä olennaisia vaikutuksia kuvaavien mittarien valinta ja tavoitteiden asettaminen.

Executive Summary

The sustainability reporting of municipal waste management operators at the moment focuses on reporting environmental responsibility. However, stakeholders' interests include social responsibility and good governance, although environmental responsibility is still considered the most important. The five key stakeholders identified were: customers, employees, business partners (incl. waste transporters and handlers), owner representatives, and environmental and waste management authorities. The stakeholders' views were surveyed through a web-based questionnaire and supplemented by interviews.

The survey and interview responses emphasized the responsible implementation of the legal tasks of municipal waste management. Raising the recycling rate and improving sorting efficiency are seen as particular challenges. Waste management must be carried out responsibly until final disposal, for example, burning recyclable waste is seen as a reputational risk for the entire supply chain. In terms of social sustainability, the most important issues were the working conditions of their own staff and contractors, including occupational safety. The most important aspects of good governance were corporate culture and cooperation. Tender conditions, such as equipment or energy requirements, are seen as a key tool in promoting sustainability. Procurement practices, contract terms, and monitoring are seen as main areas for improvement.

There are diverse expectations for sustainability communication and reporting. Common reporting practices are expected in the industry. Transparency, openness, and comparability are emphasized as general principles. Different parties, such as municipalities, expect data that specifically concerns them. Business partners need advance information about upcoming changes, such as equipment requirements or investment needs.

The EU's Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) does not apply to municipalities or joint municipal authorities, but it applies to big companies or groups owned by municipalities. CSRD and the European Sustainability Reporting Standards (ESRS) associated with it are becoming a general framework for sustainability reporting. Municipal waste management operators should follow them in their own reporting as appropriate. Key issues include identifying stakeholder expectations, identifying material impacts throughout the entire value chain, and selecting indicators and targets corresponding material impacts.

Johdanto

Tämä raportti esittelee kestävyysraportointia ja sen vaatimuksia kunnallisen jätehuollon näkökulmasta. Se on tarkoitettu perustietopohjaksi kunnallisen jätehuollon toimijoille kunkin yhtiön oman kestävyysraportoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Työ perustuu lähtöaineiston analysointiin, kahteen työpajaan (29.9. ja 31.10.2023) ja sidosryhmien edustajille loka-marraskuussa 2023 tehdyn kyselyn ja sitä täydentävien haastattelujen tuloksiin. Työpajoihin osallistui parikymmentä kunnallisten jätelaitosten edustajaa.

Kestävyys- ja vastuullisuusraportointiin on erilaisia kansainvälisiä ohjeistuksia ja toimialojen omia käytäntöjä. Askelmerkkien pohjaksi on valittu vuonna 2023 voimaan tullut [EU:n kestävyysraportointidirektiivi CSRD](#), sillä vaikka se ei koske kaikkia yrityksiä, siitä on tulossa kestävyysraportoinnin lakisääteinen pohja.

Hankkeen työpajoissa käytiin esimerkinomaisesti läpi CSRD-prosessiin liittyviä työvaiheita kuten olennaisuusarviointia. Tarkastelu tehtiin koko toimialan tasolla, eikä tuloksia tai johtopäätöksiä voi sellaisenaan hyödyntää yksittäisten jätelaitoksen raportoinnissa. Kunkin raportoivan yksikön on syytä tehdä oma, itsenäinen tarkastelunsa niin sidosryhmien odotusten kuin vaikutusten olennaisuuden osalta.

Raportin on laatinut Greenstep Oy Suomen Kiertovoima ry KIVOn toimeksiannosta.

Vastuullisuus = ESG = ympäristövastuu (E), sosiaalinen vastuullisuus (S) ja hallintotavat (G)

- Organisaation hiilijalanjälki: scope 1, 2, 3
- Tuote- tai palvelukohtainen hiilijalanjälki ja -kädenjälki
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset yhtiön toimintaan
- Luonnonvarat, saasteet, jätteet, kiertotalous, vesi
- Luonnon monimuotoisuus

E = Environment

- Turvallisuus, terveys
- Suosittelevaste, vaihtuvuus
- Tuotelaatu ja -turvallisuus
- Koulutus, työsuhteiden laatu ja määrä, palkkaerot, tasavertaisuus
- DEI – Diversity, Equity, Inclusion

S = Social

- Johdon palkitseminen
- Hallituksen monimuotoisuus
- Eettisyys, ilmoituskanava
- Tietoturva, GDPR
- Korruption- ja kilpailunvastaiset periaatteet ja toiminta

G = Governance

2. Kuntajätehuollon vastuullisuusraportoinnin nykytila

Vastuullisuuden nykyiset mittarit ja raportointi

Kunnalliset jätehuoltoyhtiöt ovat tärkeässä roolissa kestävän kehityksen edistämisessä ja ympäristövaikutusten vähentämisessä. Yhtiöiden vastuullisuus on keskeinen osa niiden toimintaa, ja sen mittaaminen sekä raportointi ovat tärkeitä keinoja varmistaa toiminnan kestävyys ja avoimuus. Sen kehittämiseksi on tärkeää tietää, miten kunnalliset jätehuoltoyhtiöt mittaavat vastuullisuutta, kuinka siitä raportoidaan ja mitkä ohjeistukset ja säädökset ohjaavat sitä nykytilassa.

Taustaselvityksen yhteydessä tarkasteltiin 22 kunnallista jätehuoltoyhtiötä ja niiden raportointia. Tavoitteena oli luoda kuva vastuullisuuden teemojen raportoinnin rakenteesta, käytössä olevista viitekehyksistä ja yleisimmistä ESG mittareista.

Raporttien lisäksi käytiin lävitse Jätelaitosten vertailutietokannan sisältöä sekä laitosten ympäristölupiin liittyviä tarkkailuohjelmia ja nykyistä raportointia koskevaa säätelyä.

Jätelaitosten vertailutietokanta

Suomen Kiertovoima ry (ent. Jätelaitosyhdistys) on kehittänyt raportointijärjestelmän nimeltä ”Jätelaitosten vertailutietokanta” osana Jätehuoltolaitosten raportointi 2 – projektia vuonna 2008. Tietokannan tarkoituksena on ollut kerätä vuotuisia tietoja jätehuoltolaitoksilta ja parantaa vertailukelpoisen tiedon tuotantoa ja laadunvarmistusta. Lisäksi on pyritty parantamaan jätehuoltosektorin ymmärrystä, kannustaa raportointia ja sisäistä tiedonhallintaa jätehuoltolaitoksissa sekä tukea alan laajaa kehitystä. Tietokanta mahdollistaa jätehuoltolaitoksille oman datan syöttämisen ja muokkaamisen, sekä muiden laitosten datan tarkastelun.

Järjestelmässä on neljä pääkategoriaa ja yhteensä kymmenen alakategoriaa, joilla on vaihteleva määrä mittareita. Vertailutietokantaan kerättäviä tunnuslukuja voi kuvata konservatiivisiksi omaan yhtiöön keskittyviksi. Tällä tarkoitamme sitä, että merkittävä osa sidosryhmistä, kuten asiakkaat, viranomaiset ja yhteistyökumppanit jäävät tarkastelun ulkopuolelle.

Tietokannan keskeinen ominaisuus on lukujen vertailtavuus raportoivien yhtiöiden kesken, mutta mitattavat tunnusluvut eivät perustu siihen, mikä on kunkin yhtiön kannalta olennaista. Myöskään yhtiöiden tavoitteita tai syitä luvuissa havaittaville muutoksille ei selviä.

Kategoria	Alakategoria
Talous	toiminnan laajuus ja luonne
	toiminnan kannattavuus, omavaraisuus ja tehokkuus
Henkilöstö	määrä ja rakenne
	kehittäminen ja virkistystoiminta
	työsuojelu ja työhyvinvointi
	palkat ja palkitseminen
Materiaalivirrat	vastaanotetut jätemäärät
	käsittely- ja hyödyntäminen
Ympäristö	ympäristövaikutukset
	päästöjen hallinta ja tarkkailu

Vertailutietokantaa aktiivisesti hyödyntäneillä yhtiöillä on hyvät lähtökohdat kestävyysraportoinnin kehittämiseksi. Järjestelmä edellyttää systemaattista tiedonkeruuta ja se sisältää osin mittareita, jotka ovat sovellettavissa myös kestävyysraportointiin.

Ympäristövastuu (E)	Sosiaalinen vastuu (S)	Hallinnollinen vastuu (G)
Vesien tarkkailu	Tapaturmat	Jättemaksujen kertymä ja käyttö
Ilmanlaadun tarkkailu	Läheltäpiti-ilanteet	Tuloslaskelma ja tase
Pöly tarkkailu	Turvallisuushavainnot	Tilintarkastuskertomus
Melu tarkkailu	Turvallisuuskävelyt, tarkastukset tms.	Asiakastyytyväisyys
Kaatopaikkakaasun määrä	Hyvinvointi- / tyytyväisyyskyselyt	Asiakaskontaktit
Vastaanotetut jättejakeet (Määrä ja laatu)	Työsuhde-edut	Hankintojen tehokkuus
Jätteiden hyötykäyttö	Työterveyshuolto, €/hlö	Hankintojen elinkaaren aikainen kestävyys
Kotitalousjätteen kierrätysaste %	Koulutus, €/hlö	Asiakasmäärät
kokonaispäästöt, tCO ₂ ekv/vuosi	Työsuhteen keskimääräinen pituus	Hallituksen ja toimitusjohtajan ja sekä muiden palkkojen osuudet
Toteutetut energiansäästötoimenpiteet ja niiden vaikutus MWh/a	Koulutuspäivien lkm	Sertifioidut toiminnot (ISO standardit)
Kiinteistöiltä kerätyn sekajätteen määrä, kg/asukas/vuosi	Näkyvyys / julkaisut (mm. lukumäärät tai seuraajat)	
Biokaasun valmistus ja hyötykäyttö	Tapahtumat / ympäristökasvatus (lkm)	
Muu energiankulutuksen tarkkailu	Virkistystoiminta, oma työvoima	
	Sairaspoissaolot	

© Greenstep – All rights reserved

Käytössä olevia mittareita

Kuntajätehuolto-yhtiöt seuraavat toimintaansa monipuolisilla mittareilla. Taulukossa esitetyt mittarit ovat sellaisia, jotka nousivat esiin useamman tarkastelussa olleen yhtiön raporteista. Nykyisistä mittareista on havaittavissa samat kategoriat ja pääsääntöisesti samat mittarit kuin Jätelaitosten vertailutietokannassa.

Tarkkailuohjelmien mukaiset ympäristömittaukset ovat hyvin vakiintuneita. Sen sijaan esimerkiksi jättejakeiden määrittämiseen ja kasvihuonekaasupäästöjen mittaamiseen liittyy epävarmuuksia. Osa yhtiöistä raportoi negatiivisia kasvihuonekaasupäästöjä, kun kädenjälkivaikutuksilla on kumottu syntyviä päästöjä. Tämä on kuitenkin vastoin hiilijalanjälkilaskennan periaatteita.

Yhtiöiden raporteista ei käy selville käytössä olevien mittareiden metodologioita, oletuksia eikä niiden rajoituksia. On myös epäselvää, ovatko yhtiöt asettaneet luparajojen lisäksi muita tavoitteita, joiden kehitystä mittareilla seurataan.

Vastuullisuusraportointi

Kuntajätehuolto-yhtiöistä merkittävä osa raportoi ympäristövastuullisuuden teemoista selkeästi joko osana vuosikertomuksiaan tai yhtiön verkkosivuilla erillisenä osiona. Sosiaalisen ja hallinnollisen vastuun teemoista raportoi myös selkeä enemmistö.

Toimintakertomuksissa ei ole yhtenäistä rakennetta ESG-teemojen raportoinnin osalta. Vaikka vastuullisuuden teemoista raportoidaan selkeästi, ne noudattavat enimmäkseen vertailutietokannan neliosaista jaottelua kolmen ESG-kategorian sijaan. Yksi yhtiöistä raportoi vastuullisuusraportoinnin yleisen kansainvälisen viitekehyksen, Global Reporting Initiative (GRI), mukaisesti.

Nykyistä ympäristövastuun mittaamista ja raportointia ohjaa vahvasti tarkkailuohjelman mukaisten mittausten raportointi ja mahdollinen vertaaminen ympäristöluvassa asetettuihin rajoihin. Ympäristön kannalta vastuulliseksi ja kestäväksi toiminnaksi nähdään lainsäädännön noudattaminen, ja mittaristo on valittu sen mukaan. Merkittävimpänä poikkeuksena on kasvihuonekaasupäästöjen seuraaminen.

Sosiaalisen vastuun mittareita on käytössä useita, ja ne ovat hyvin samanlaisia eri jätelaitoksilla. Yhtiöt mittaavat poikkeuksetta lukumäärää tai suhteellisia kuluja. Käytössä olevat mittarit kohdistuvat pääsääntöisesti omaan työvoimaan, ja muut yhtiöiden sidosryhmät jäävät vaille mittarointia.

Hallinnollisen vastuullisuuden sijaan kuntajätehuollon yhtiöiden raporteissa käsitellään taloudellista vastuullisuutta. Tämä näkyy myös käytettävissä mittareissa, kuten erilaisten maksujen kertymät ja käyttökohteet. Avoimuutta edustaa esimerkiksi hallituksen palkkioiden raportointi.

Taloudellisten mittareiden lisäksi yhtiöt raportoivat asiakkaisiin liittyviä tunnuslukuja, kuten määriä ja tyytyväisyyttä. Osa tarkasteltavista yhtiöistä mittaa myös hankintojen tehokkuutta ja kestävyyttä. Huomioitavaa talouden mittareisiin keskittymisen lisäksi on, että yrityskulttuuriin, poliittiseen vuorovaikutukseen tai kilpailuun liittyviä teemoja ei juurikaan käsitellä tai mitata.

3. CSRD-raportointivaatimukset

Kestävyysraportointidirektiivi CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive)

EU:n kestävyysraportointidirektiivi CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) astui voimaan tammikuussa 2023. Se pannaan kansallisesti täytäntöön kirjanpito-, tilintarkastus- ja eräiden muiden lakien muutoksilla, jotka ovat voimassa 31.12.2023 alkaen.

CSRD säättää vastuullisuutta koskevien tietojen raportoinnin pakolliseksi osaksi yrityksen toimintakertomusta. Tiedot ovat osa yrityksen tilinpäätöstä ja myös ne kuuluvat tilintarkastuksen piiriin. Vastuullisuusraportoinnin velvoite koskee suuryrityksiä, pörssilistattuja yrityksiä sekä pankkeja ja vakuutusyhtiöitä. Velvoite koskee yrityksiä ja myös konserneja, joilla täyttyy kaksi kriteeriä kolmesta: henkilöstö yli 250, liikevaihto yli 40 milj. euroa tai tase yli 20 milj. euroa.

Raportoinnin tulee pohjautua kahdensuuntaisen olennaisuuden arviointiin: yrityksen on tunnistettava oman toimintansa vaikutukset ympäristöön ja ihmisiin, ja samalla arvioitava vastuullisuustekijöiden taloudellisia riskejä ja mahdollisuuksia yritykselle.

Tarkemmat raportointimääräykset sisältyvät EU komission vahvistamiin eurooppalaisiin vastuullisuusraportoinnin ESRS-standardeihin (European Sustainability Reporting Standards).

Vaikka CSRD ei muodollisesti koske kaikkia yrityksiä, siitä tulee vastuullisuusraportoinnin yleinen ohjeistus. Muut raportoinnin viitekehykset, kuten GRI (Global Reporting Initiative) säilyvät, mutta niitä kehitetään yhteentoimiviksi CSRD:n kanssa. Raportointivelvolliset yritykset kysyvät jatkossa alihankkijoiltaan ja muilta sopimuskumppaneiltaan raportointiin tarvitsemiaan tietoja.

CSRD tulee pakolliseksi suurille yrityksille ja konserneille, joilla täyttyy kaksi kriteeriä kolmesta:

- yli 250 henkilöstö
- 40 M€ liikevaihto
- 20 M€ tase.

Lisäksi raportointivelvollisuus koskee kaikkia pörssiyrityksiä mikroyrityksiä lukuunottamatta.

Suomessa CSRD koskee myös osuuskuntia.

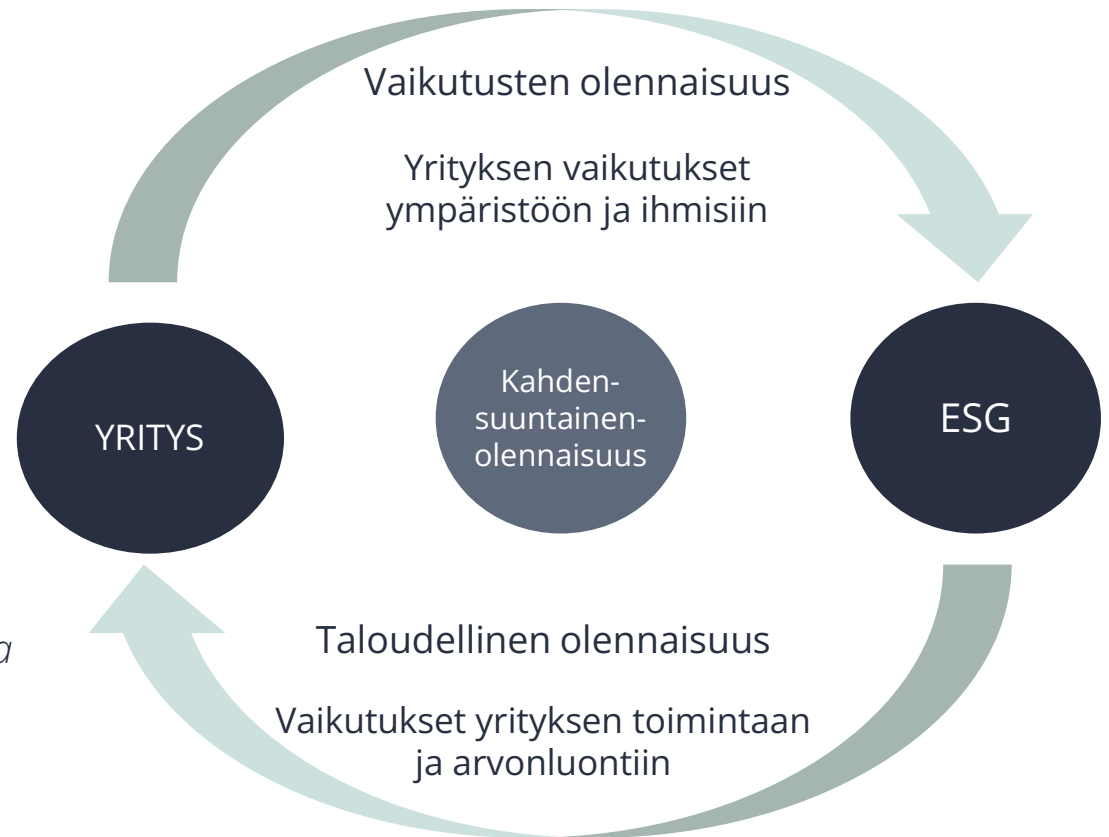
Raportointivelvollisuus ei koske kuntia eikä kuntayhtymiä, mutta se koskee kunnan omistamia yrityksiä, jos ne ovat riittävän suuria.

Kahdensuuntainen olennaisuus

Vaikutusten olennaisuus
+ Taloudellinen olennaisuus
= **Kahdensuuntainen olennaisuus**,
englanniksi Double Materiality

(HE 20/2023: "Kahdensuuntainen
informaatio vaikutuksista")

Esimerkkinä ilmastonmuutos:
Mitkä ovat yrityksen ilmastovaikutukset?
(inside-out)
Miten ilmastonmuutos vaikuttaa yritykseen ja
sen toimintaympäristöön?
(outside-in)

Vaikutusten olennaisuus

Yrityksen vaikutuksista ihmisiin tai ympäristöön tulee tunnistaa **sekä todelliset että mahdolliset positiiviset ja negatiiviset** vaikutukset.

Ne voivat liittyä joko yrityksen **omaan toimintaan** tai sen **arvoketjuun**, mukaan lukien raaka-aineiden hankinta, alihankinta ja -urakointi ja muut tuotannontekijät, sekä tuotteet, palvelut ja liikekumppanuudet.

Vaikutukset voivat liittyä mihin tahansa vastuullisuuden osa-alueista, ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen tai hallintoon ja talouteen.

Mahdollisuuksien ja riskien kohdalla tulee arvioida niiden todennäköisyydet. Negatiivisten vaikutusten osalta arvioidaan myös, ovatko ne korjattavissa osittain tai kokonaan.

Vaikutuksia tulee tarkastella kolmena ajanjaksona, **lyhyellä, keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä**. Lyhyt aikaväli tarkoittaa raportointikautta, keskipitkä korkeintaan viittä vuotta ja pitkä yli viittä vuotta.

Todelliset positiiviset vaikutukset

- Mittakaava
- Laaja-alaisuus

Mahdolliset positiiviset vaikutukset

- Mittakaava
- Laaja-alaisuus
- Todennäköisyys

Todelliset negatiiviset vaikutukset

- Vakavuus:
 - Mittakaava
 - Laaja-alaisuus
 - Korjaamaton luonne

Mahdolliset negatiiviset vaikutukset

- Vakavuus:
 - Mittakaava
 - Laaja-alaisuus
 - Korjaamaton luonne
- Todennäköisyys

Taloudellinen olennaisuus

Kestävyyseikka on taloudellisesta näkökulmasta olennainen, jos se synnyttää **riskejä tai mahdollisuuksia**, joilla on (tai joilla voidaan kohtuudella olettaa olevan) **vaikutusta yrityksen taloudelliseen asemaan**. Vaikutus voi kohdistua esimerkiksi yrityksen tulokseen, liikevaihtoon, tasearvoihin, kassavirtaan, rahoituksen saantiin tai pääomakuluihin.

Riippuvuudet luonnon-, inhimillisistä tai sosiaalisista resursseista voivat olla taloudellisten riskien ja mahdollisuuksien lähteitä.

Taloudellista olennaisuutta pyritään arvioimaan euromääräisesti. Vähintään **riskien ja mahdollisuuksien suuruusluokka** tulee arvioida.

Samoin kuin vaikutusten olennaisuudessa, taloudellisessakin olennaisuudessa sovelletaan **kolmea aikaväliä, lyhyttä, keskipitkää ja pitkää**.

Riskit

- Tapahtuman todennäköisyys
- Mahdollinen suuruus

Mahdollisuudet

- Tapahtuman todennäköisyys
- Mahdollinen suuruus

Eurooppalaiset kestävyysraportoinnin standardit

European Sustainability Reporting Standards (ESRS)

ESRS 1 ja 2
kaikille pakolliset.

Muiden osalta
raportointi perustuu
olennaisuuteen.

Poikkeus ESRS E1
Ilmastonmuutos:
perusteltava, jos sitä
ei pidä olennaisena

Yhteiset standardit ESRS 1 ja ESRS 2

Eurooppalaiset kestävyysraportoinnin standardeista (ESRS) kaksi ensimmäistä, ESRS1 ja ESRS 2, koskevat kaikkia raportoivia organisaatioita.

ESRS 1 Yleiset vaatimukset

ESRS 1 sisältää yleiset vaatimukset siitä, miten kestävyysraportti laaditaan. Raportoinnin tulee perustua yhteistyöhön yrityksen sidosryhmien kanssa ja yrityksen vastuullisuuden kaksinkertaisen olennaisuuden arviointiin. Kestävyysraportoinnin tulee koskea samaa kokonaisuutta kuin tilinpäätöksen, ja sen tulee kattaa yrityksen koko arvoketju, toisin sanoen myös välilliset vaikutukset. Yrityksen vastuullisuutta tarkastellaan kolmena ajanjaksona: lyhyt (raportointikausi), keskipitkä (max. 5 vuotta) ja pitkä (yli 5 vuotta).

ESRS 1 sisältää myös mm. luettelon aihekohtaisten ESRS-standardien kattamista aiheista. Luetteloa voi hyödyntää yrityksen vastuullisuuden olennaisuusarvioinnissa. Luettelo Tarkasteltavat kestävyysseikat on osa tämän raportin liitettä B.

ESRS 2 Yleiset tiedot

ESRS 2 kuvaa kaikkia yrityksiä koskevat pakolliset raportoitavat tiedot (tiedonantovaatimukset). Ne liittyvät

- Raportin laatimisperusteisiin
- Yrityksen hallintoon
- Yrityksen strategiaan
- Vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien hallintaan, sekä
- Vastuullisuuden mittareihin ja tavoitteisiin

4. Sidosryhmien odotukset

Sidosryhmien odotukset

Sidosryhmien odotuksia kuntajätehuollon vastuullisuudelle selvitettiin nettipohjaisella kyselyllä ja sidosryhmien valikoitujen edustajien haastatteluilla. Kyselyllä kartoitettiin sidosryhmien mielestä olennaiset vastuullisuuden teemat ja kerättiin avoimilla vastauksilla käsityksiä kuntajätehuollon vastuullisuuden mahdollisuuksista ja haasteista. Kyselyn tuloksia voi hyödyntää sekä kuntajätehuollon vastuullisuuden että kestävyysraportoinnin kehitystyössä.

Hankkeen työpajassa tunnistettiin keskeisimmiksi toimialan sidosryhmiksi asiakkaat, henkilöstö, omistajan edustajat, jäte- ja ympäristölupaviranomaiset sekä yhteistyökumppanit, kuten jätteen kuljettajat ja käsittelijät. Asiakkailla tarkoitetaan sekä kunnan asukkaita ja muiden lakisääteisten palvelujen asiakkaita että kaikkia niitä, joita palvelee kunnan toissijaisen jätehuoltovastuun (TSV) nojalla, ja muita yritysasiakkaita.

Kysely toteutettiin sähköisesti ja anonyyminä. Puolet yhteensä 162 vastaajasta (51 %) ilmoitti kuuluvansa jätelaitosten henkilöstöön, muiden sidosryhmien osalta vastaajien osuudet olivat keskenään samaa suuruusluokkaa (9 – 15 %). Kyselytekniikasta johtuen kunnan asukkaita ei sisällytetty vastaajien joukkoon, vaan asiakkaiksi valikoitiin yritysasiakkaiden lisäksi kiinteistö- ja omakotiyhdistysten tai isännöitsijöiden edustajia..

Seuraavilla sivulla esitetään yhteenveto sidosryhmien odotuksista. Kyselyn tarkemmat tulokset ovat raportin liitteenä A.

Kuntajätehuollon keskeisimmiksi sidosryhmiksi tunnistettiin

- Asiakkaat
- Henkilöstö
- Jätteen kuljettajat ja käsittelijät, muut yhteistyökumppanit
- Omistajan edustajat
- Viranomaiset

Sidosryhmien odotukset ympäristövastuullisuudesta

Sidosryhmät pitävät ympäristövastuuta kuntajätehuollon vastuullisuuden keskeisimpänä osa-alueena. Yhtiöiden tehtäviin katsotaan kuuluvan terveellisen ja turvallisen ympäristön varmistaminen, ja suuri osa toiminnasta vaatii ympäristölupaa. Sidosryhmät odottavat kuntajätehuollon lakisääteisten tehtävien vastuullista toteuttamista. Toisaalta lainsäädännön ja lupaehtojen noudattamista pidetään vain vastuullisen toiminnan lähtökohtana, ei päämääränä.

Tärkeimmiksi ympäristövastuun teemoiksi sidosryhmien mielestä nousevat jätteen käsittely ja kierrätys, kiertotalouden edistäminen, maaperän ja vesistöjen pilaantumisen estäminen sekä ilmastonmuutokseen vaikuttaminen. Luonnon monimuotoisuus tunnustetaan nousevaksi teemaksi, mutta sitä ei pidetä yhtä merkittävänä.

Erityisenä haasteena pidetään kierrätysasteen nostamista ja lajittelun tehostamista. Jätehuolto tulee hoitaa vastuullisesti loppusijoitukseen asti. Kierrätyskelpoisen jätteen polttaminen nähdään maineriskinä koko toimitusketjulle. Jätehuollon logistiikan energiatehokkuutta tulee parantaa ja ilmastovaikutuksia vähentää.

Kunnilla ja kuntajätehuollon toimijoilla on mahdollisuus tavoittaa laajasti eri tahoja neuvonnan ja viestinnän keinoin, taloyhtiöistä kouluihin ja päiväkoteihin. Lajitteluohjeiden tulisi olla selkeitä ja saatavilla useilla eri kielillä.

Ympäristövastuun tärkeimmät teemat

Jätteen käsittely ja kierrätys

Kiertotalous

Maaperän pilaantuminen

Veden pilaantuminen

Ilmastonmuutos

Sidosryhmien odotukset sosiaalisesta vastuusta

Sosiaalisen vastuun teemat liittyvät henkilöstöön, asiakkaisiin tai lähiyhteisöihin. Kunnilla on lähtökohtaisesti hyvin laaja sosiaalinen vastuu, kun tavoitteena on tuottaa hyvinvointia kuntalaisille. Sidosryhmät liittyvät kuntajätehuollon tähän kunnan laajaan vastuukenttään.

Sosiaalisessa vastuussa tärkeimmiksi nousivat oman henkilöstön ja urakoitsijoiden työolot, mukaan luettuna työturvallisuus. Muita tärkeitä teemoja ovat tietoturvaan liittyvät kysymykset, yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet, vaikutukset lähiyhteisöihin sekä palvelujen laatu. Vastauksissa esiintyi jonkin verran hajontaa eri sidosryhmien välillä.

Yhdenvertaisella kohtelulla vastaajat tarkoittivat ennen muuta jätehuollon alueellista kattavuutta ja yhdenvertaisia ehtoja. Yhdyskuntarakenteen eriytyminen asettaa myös jätehuollon ja sen kustannustehokkuuden uuteen tilanteeseen. Asiakkaiden, sekä kunnan asukkaiden että yritysten, kannalta kustannustehokkuus on olennaista, jotta palvelut ovat kohtuuhintaisia.

Jätehuoltoa ja sen toimivuutta kaikissa olosuhteissa pidetään välttämättömyyspalveluna ja hyvin tärkeänä osana huoltovarmuutta. Tuote- tai palveluturvallisuudessa kaivataan lisäpanostuksia paloturvallisuuden kehittämiseen ja siitä viestimiseen asiakkaille ja yhteistyökumppaneille.

Palvelujen kattavuudella ja laadulla katsotaan olevan selvä yhteys työvoiman saatavuuteen. Jätehuolto ja sen logistiikka ovat merkittäviä työllistäjiä, ja ne voivat tarjota työmahdollisuuksia myös maahanmuuttajataustaiselle työvoimalle ilman merkittäviä kielitaitohaasteita.

Sosiaalisen vastuun tärkeimmät teemat

Työolot

Tietoturva

Yhdenvertainen kohtelu,
yhtäläiset mahdollisuudet
kaikille

Yhteiskunnalliset vaikutukset
yhteisöihin

Palvelujen laatu

Sidosryhmien odotukset hyvästä hallinnosta

Hallinnollisessa vastuussa sidosryhmät korostavat yrityskulttuuria, yhteistyötä tavar- ja palveluntuottajien kanssa, toimintojen sertifiointia sekä kilpailuun liittyviä kysymyksiä. Yrityskulttuuriin katsotaan kuuluvan mm. yritysten johtaminen ja hallinnon läpinäkyvyys.

Yhteistyökumppanina kuntajätehuollolta toivotaan avoimuutta ja laaja-alaista verkostoitumista. Viranomaisroolin ja järjestelmälähtöisyyden koetaan korostuvan asiakasnäkökulman sijaan. Uuden teknologian tai uusien materiaalien kierrätysjärjestelmien kehittäminen Suomessa onnistuu vain voimia yhdistämällä.

Kuntajätehuollon roolia kilpailussa voidaan tarkastella ainakin kahdesta näkökulmasta: kuntajätehuollon toimijat ovat merkittäviä hankintaorganisaatioita, etenkin urakoiden kilpailuttajina, ja toisaalta ne toimivat osin kilpailulla markkinalla palveluntarjoajana yritysten jätehuollossa.

Kilpailutusten ehtoja pidetään keskeisenä työkaluna vastuullisuuden edistämisessä, kuten siinä millaisia kalusto- tai energiavaatimuksia urakoitsijoille asetetaan. Hankintakäytännöissä, sopimusehdoissa ja niiden seurannassa nähdään paljon kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia. Yhteistyökumppanien vastuullisuuden varmistaminen edellyttää sitovia toimintatapoja (Code of conduct tai vastaava) tai sopimusehtoja ja niiden noudattamisen valvontaa.

Kilpailun tasapuolisuutta pidetään erittäin tärkeänä, sekä silloin, kun kunnalliset jätelaitokset toimivat tarjouskilpailun järjestäjänä, että silloin, kun ne tarjoavat jätehuollon palvelujaan yrityksille.

Hyvän hallinnon tärkeimmät teemat

Yrityskulttuuri

Yhteistyö tavar- ja palvelun toimittajien kanssa

Sertifioidut toiminnot

Kilpailuun liittyvät kysymykset

Kuntajätehuollon raportointiin ja viestintään liittyvät odotukset

Kestävyysraportointia pidetään kuntajätehuollollekin tärkeänä teemana. Yhdenmukaisia raportointikäytäntöjä kaivataan eri jätelaitosten toiminnasta. Yleisinä periaatteina korostuvat läpinäkyvyys, avoimuus ja vertailukelpoisuus.

Toimialalta odotetaan yhteisiä tunnuslukuja, kuten materiaalien kokonaismääriä ja virtoja, kierrätysasteita, materiaaleihin liittyviä ympäristövaikutuksia tai logistiikan tunnuslukuja. Kunnat kaipaavat kuntakohtaista dataa jätevirroista ja jätehuollon ilmastovaikutuksista omien kunnallisten kiertotalous- tai ilmasto-ohjelmiansa seurantaan. Sidosryhmien odotukset tulee sovittaa yhteen myös sen kanssa, että toisaalta kestävyysraportoinnin olennaiset mittarit voivat vaihdella yhtiökohtaisesti.

Kestävyysraportointidirektiivi CSRD edellyttää myös strategiasta ja toimintasuunnitelmista raportoimista. Vastaavasti kuntajätehuollon toimijoilta kaivataan eteenpäin katsomista ja ennakkotietoa tulevista muutoksista, kalustovaatimuksista ja investointitarpeista.

Kuntajätehuollon toimijoiden rooliin katsotaan kiinteästi kuuluvan myös neuvonta ja hyvien käytäntöjen viestiminen. Tätä pidetään tärkeänä etenkin lajittelun tehostamisessa ja sitä kautta kierrätyksen edistämisessä.

5. Kuntajätehuollon olennaiset kestävyysseikat ja niiden mittarit

Olennaiset kestävyysseikat

Olennaisilla kestävyysseikoilla tarkoitetaan organisaation vastuullisuuden kannalta tärkeimpiä aiheita ja niihin liittyviä vaikutuksia, riskejä ja mahdollisuuksia. Vaikutuksilla tarkoitetaan sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia, jotka ovat todellisia, mahdollisia tai tulevia. Riskit ja mahdollisuudet puolestaan viittaavat yrityksen kestävyteen liittyviin taloudellisiin riskeihin ja mahdollisuuksiin.

Kuntajätehuollon olennaisia kestävyysseikkoja on määritetty hyödyntäen työpajatyöskentelyä, sidosryhmäkyselyä ja sitä täydentäviä haastatteluja. Mittareita on koottu lähtöaineistosta sekä työstetty hankkeen työpajassa. Keskeiset kestävyysseikat ja esimerkkejä niiden mittareiksi on esitetty tämän ja seuraavien sivujen taulukoissa. Taulukoissa on käytetty eurooppalaisten standardien (ESRS) mukaista jaottelua teemoihin ja se poikkeaa hieman sidosryhmäkyselyn jaottelusta.

Olennaisille teemoille tulisi asettaa myös tavoitteet nykytilan mittaamisen jälkeen. Sekä mittareita että tavoitteita tulee seurata säännöllisesti ja päivittää tarvittaessa. Asetettavien tavoitteiden tulisi olla konkreettisia, mitattavissa olevia ja aikataulutettuja, jotta niiden saavuttamista voidaan seurata ja arvioida. Tärkeää on, että mittarit ovat selkeitä ja ymmärrettäviä.

Tässä dokumentissa esitetyt olennaiset kestävyysseikat ja niiden mittarit on tarkoitettu esimerkeiksi kuntajätehuoltoyhtiöille. Ne eivät ole sellaisenaan sovellettavissa yksittäisen yhtiön kestävyysraportointiin.

Tämän hankkeen yhteydessä tunnistetut kuntajätehuollon vastuullisuuden olennaiset teemat

Ympäristö- vastuu	Sosiaalinen vastuu	Hallinnon vastuu
Jätteen käsittely ja kierrätys	Työolot, oma työvoima	Yrityskulttuuri
Kiertotalous	Tietoturva	Yhteistyö tavarantarjoajien ja palvelun toimittajien kanssa
Maaperän pilaantuminen	Yhdenvertainen kohtelu, ja yhtäläiset mahdollisuudet kaikille	Sertifioidut toiminnot
Veden pilaantuminen	Yhteiskunnalliset vaikutukset yhteisöihin	Kilpailuun liittyvät kysymykset
Ilmastonmuutos	Palvelujen laatu	

ESG	Teema	Esimerkkejä mittareista
E	Ilmastonmuutos	Organisaation hiilijalanjälki (Scope 1,2,3)
		Organisaation hiilikädenjälki
		Tuotteiden elinkaariarvioinnit
		Palveluiden hiilijalanjälki
	Ilmastonmuutos - Energia	Bio- ja kaatopaikkakaasun hyödyntäminen
		Energiatase
		Ostoenergia määrä ja laatu
	Päästöt - ilmaa	Tarkkailusuunnitelman mukainen mittaaminen
	Päästöt - veteen	Tarkkailusuunnitelman mukainen mittaaminen
	Päästöt - maaperään	Tarkkailusuunnitelman mukainen mittaaminen
	Biodiversiteetti ja ekosysteemit	Vieraslajien hävittäminen
		Vesistöjen kala-, eliö- ja bakteeritarkkailu
		Maankäytön muutoksen vaikutusten arviointi
		Ekologinen kompensatio
		Luontokartoitukset
	Kiertotalous	Kierrätysaste
		Hyötykäyttöaste
		Sekajätteen koostumustutkimus
		Jättemäärät keräyksessä, vastaanotossa ja käsittelyssä
		Astioiden täyttöasteet
		Rejektien määrä käsittelylaitoksissa
		Hankintojen kiertotaloustavoitteiden seuranta

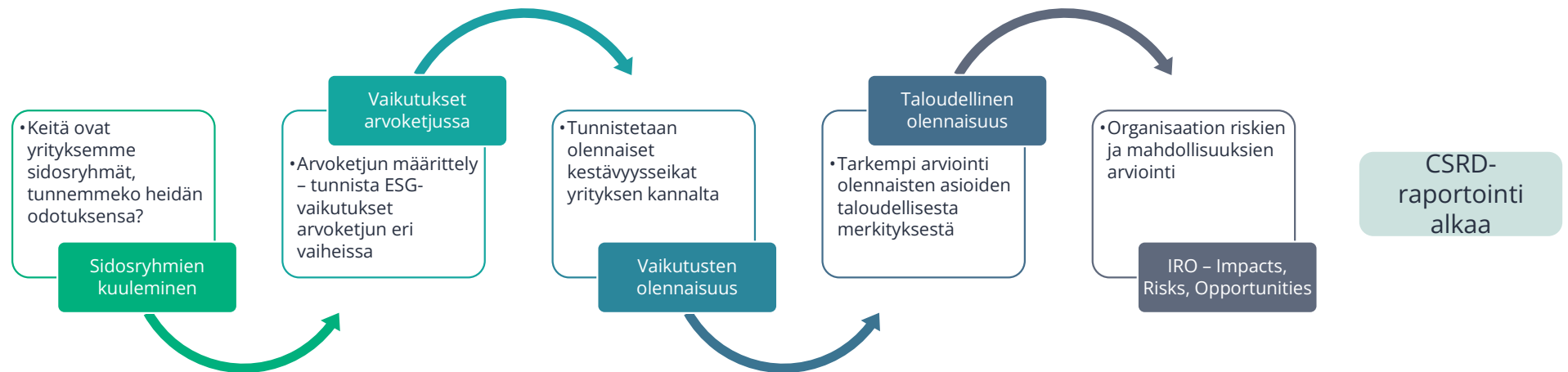
ESG	Teema	Esimerkkejä mittareista
S	Oma työvoima - Työolot	Lakisääteiset tunnusluvut
		Ylitöiden määrä (Työn- ja vapaa-ajan tasapaino)
		Lomien käyttöaste (Työn- ja vapaa-ajan tasapaino)
		Etätöiden määrä (Työn- ja vapaa-ajan tasapaino)
	Oma työvoima - Yhdenvertainen kohtelu ja mahdollisuudet	Anonyymit ilmoituskäytännöt
		Koulutuspäivien määrä
		Palkka-avoimuus
		Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma
	Kuluttajat ja loppukäyttäjät	Asiakastyytyväisyyden mittaaminen
		Jätehuollon kustannukset/asukas
		Ympäristökasvatuksen ja neuvonnan määrä
		Ympäristökasvatuksen ja neuvonnan tavoitavuus
G	Liiketoiminta - Yrityskulttuuri	Eettiset toimintaohjeet (Code of Conduct) ja niiden jalkautus
	Liiketoiminta - Yhteistyö tavarantoimittajien kanssa	Tyytyväisyysseuranta
	Liiketoiminta - Kilpailuun liittyvät kysymykset	Urakoiden jakaantuminen eri toimijoiden kesken
		Tarjousten määrä per kilpailutus
		Hankintojen keskeyttäminen
	Liiketoiminta - Korruptio ja lahjonta	Eettiset toimintaohjeet (Code of Conduct)
	Liiketoiminta - Sertifioidut toiminnot	Sertifikaatti ja sovelluskohde

6. Kestävyysraportoinnin prosessi

Vaiheet CSRD:n mukaiseen raportointiin

Oheinen kaavio esittää kestävyysraportointidirektiivin CSRD mukaisen raportoinnin valmistelevat työvaiheet. Vaikka kaikkien kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden ei ole pakko raportoida CSRD:n mukaisesti, ne voivat hyödyntää CSRD-prosessia joko sellaisenaan tai kevennettynä kestävyysraportoinnissaan ja laajemminkin vastuullisuuden kehitystyössään.

Samanaikaisesti alla olevien vaiheiden kanssa tulee verrata oman organisaation aiempaa raportointia ja sen mittareita ESRS-standardien vaatimuksiin (ESRS gap-analyysi). Vertailun tuloksena syntyy raportoinnin kehittämisen työlista.

Sidosryhmien kuuleminen ja osallistaminen

Sidosryhmillä tarkoitetaan kaikkia niitä tahoja, jotka voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan tai joihin yrityksen toiminnalla voi olla vaikutusta.

Vastuullisuusraportointiin valmistautumisen ensimmäisessä vaiheessa tulee tunnistaa oman organisaation ja sen vastuullisuuden kannalta tärkeimmät sidosryhmät ja niiden odotukset: mitä tavoitteita yrityksellä pitäisi olla ja minkälaisia toimenpiteitä yrityksen tulisi tehdä. Yhteistyö ja muu vuorovaikutus sidosryhmien kanssa auttaa yritystä määrittelemään itselleen olennaiset vastuullisuuden teemat.

Sidosryhmien kuulemisessa ja osallistamisessa voidaan hyödyntää kyselytutkimuksia, kuten säännöllisiä henkilöstö- tai asiakaskyselyjä tai erillisiä vastuullisuuskyselyjä, haastatteluja tai työpajoja. Kyselyjen suunnittelussa voidaan hyödyntää eurooppalaisten raportointistandardien (ESRS) luetteloa tarkasteltavista kestävyysseikoista (kts. liite B).

Yleensä sidosryhmillä tarkoitetaan henkilöitä tai henkilöistä muodostuvia ryhmiä. Kuitenkin myös luonto voidaan tulkita sidosryhmäksi, tällöin tarkasteluun nousevat esimerkiksi tiedot suojeltavista lajeista tai luontokohteista ja yrityksen mahdolliset vaikutukset niihin.

TYYPILLISIÄ SIDOSRYHMIÄ

- Oma henkilöstö
- Toimittajat ja alihankkijat
- Kuluttajat
- Asiakkaat ja loppukäyttäjät
- Paikallisyhteisöt, kansalaisjärjestöt
- Viranomaiset
- Sijoittajat, rahoittajat
- Omistajat
- **Luonto**

Mitkä ovat oman organisaatiosi ja sen toiminnan kannalta tärkeimmät?

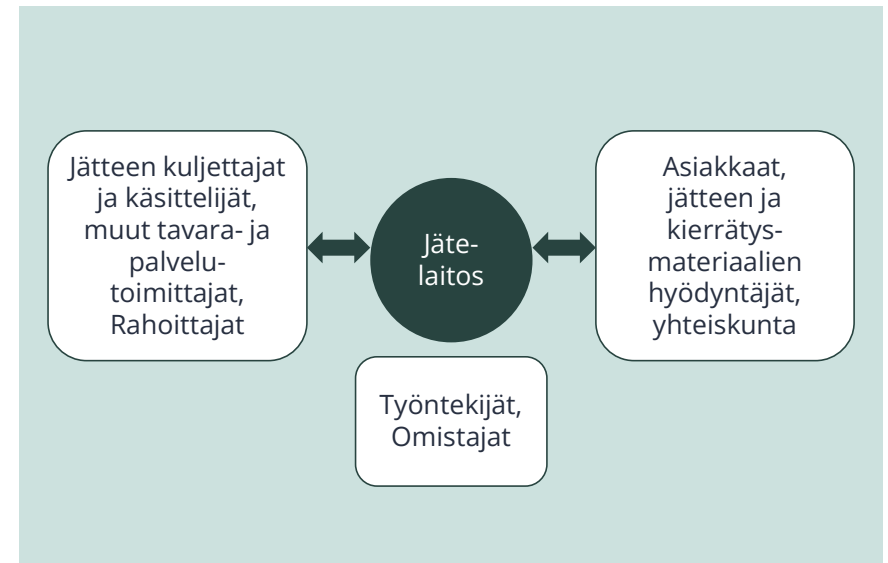
ESG-vaikutukset arvoketjussa

Yrityksen tulee tarkastella toimintansa vastuullisuutta sekä omassa toiminnassaan että koko arvoketjussaan. Kuntajätehuollossa arvoketju käsittää mm. logistiikan ja materiaalin käsittelyn ostopalvelut, muut hankinnat, investointien rahoituksen sekä asiakkaat, kierrätysmateriaalien hyödyntäjät ja jätteenpolton. Laajasti tarkasteltuna arvoketju voi käsittää myös yhteiskunnan ja kuntajätehuollon yhteiskunnalliset vaikutukset.

Vaikutuksen **jalanjäljessä** kyse on suorasta vaikutuksesta esimerkiksi henkilöstön hyvinvointiin, oman toiminnan ja hankintojen kasvihuonekaasupäästöistä (hiilijalanjälki) tai toiminnan sosiaalisesta tai taloudellisesta vaikutuksesta paikallisyhteisössä.

Kädenjäljellä tarkoitetaan tuotteen käytön aikaisia vaikutuksia. Palvelutoimialalla kädenjälkeä ovat palvelun avulla asiakkaan omassa sosiaalisessa tai ympäristövaikutuksessa saavuttama hyöty tai haitta.

Vaikutusten arvioinnissa tulee tarkastella sekä todellisia että mahdollisia vaikutuksia, ja niihin liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia. (Kts. s. 13 ja 14 vaikutusten olennaisuus ja taloudellinen olennaisuus)

Vaikutusten olennaisuus

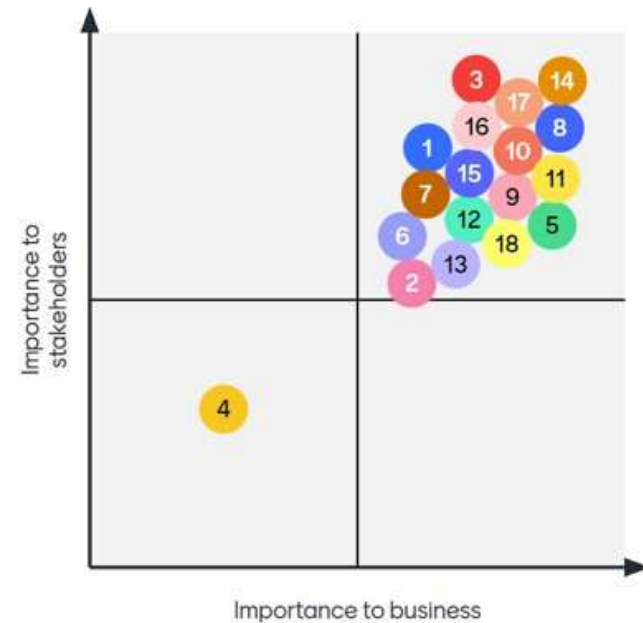
Sekä vastuullisuusraportointi että vastuullisuuden tavoitteet ja toimenpidesuunnitelmat perustuvat olennaisuusarviointiin. Olennaisuusarvioinnin tuloksena valitaan aiemmin tunnistetuista ESG-vaikutuksista omalle yritykselle tärkeimmät.

Vaikutusten olennaisuuden arvioinnissa voidaan hyödyntää ESRS E1 -standardin taulukkoa (liite B), jossa on lueteltu aihekohtaisten ESRS-standardien kattamat kestävyysseikat.

Usein käytetty tapa on laatia olennaisuusmatriisi, jossa kuvataan ESG-vaikutusten tärkeyttä sidosryhmille ja liiketoiminnalle.

Olennaisille vaikutuksille tulisi asettaa mittarit ja tavoitteet, sekä toimenpidesuunnitelmat tavoitteisiin pääsemiseksi. CSRD edellyttää, että yritykset raportoivat niin suunnitelmistaan kuin toimenpiteistäänkin.

Vaikutuksia tulisi arvioida lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Lyhyt tarkoittaa raportointikautta, keskipitkä 2-3 vuotta ja pitkä tätä pitempää jaksoa.

Esimerkki olennaisuusmatriisista. Oikealle ylös sijoittuvat teemat ovat tärkeitä sekä sidosryhmien että liiketoiminnan kannalta

Taloudellinen olennaisuus

Kahdensuuntainen olennaisuustarkastelu tarkoittaa sitä, että yrityksen vaikutusten lisäksi arvioidaan, miten vastuullisuuskysymykset vaikuttavat yrityksen taloudelliseen asemaan. Taloudelliset vaikutukset voivat kohdistua yrityksen liikevaihtoon, tulokseen, kassavirtaan, pääomakuluihin jne.

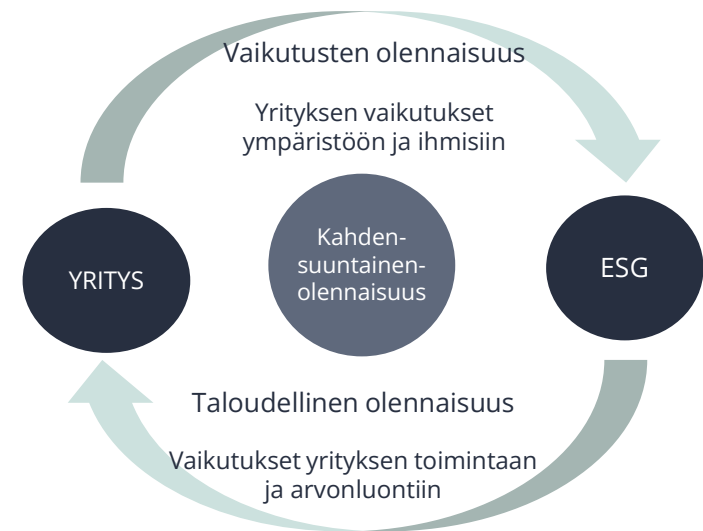
Taloudelliset vaikutukset voivat olla riskejä (negatiivisia) tai mahdollisuuksia (positiivisia). Mahdollisuuksia ovat vaikkapa vähähiilisten tai kierrätettyjen tuotteiden kysynnän kasvu, tai työyhteisön monimuotoisuuden arvo rekrytoitaessa henkilöstöä.

Riskien ja mahdollisuuksien lähteitä voivat olla eriasteiset riippuvuudet luonnonvaroista tai inhimillisistä ja sosiaalisista resursseista.

Myös taloudellista olennaisuutta tarkastellaan lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Kahdensuuntaisen olennaisuusarvion tuloksena saadaan listattua vastuullisuuden IRO:

- Vaikutukset (Impacts)
- Riskit (Risks)
- Mahdollisuudet (Opportunities)

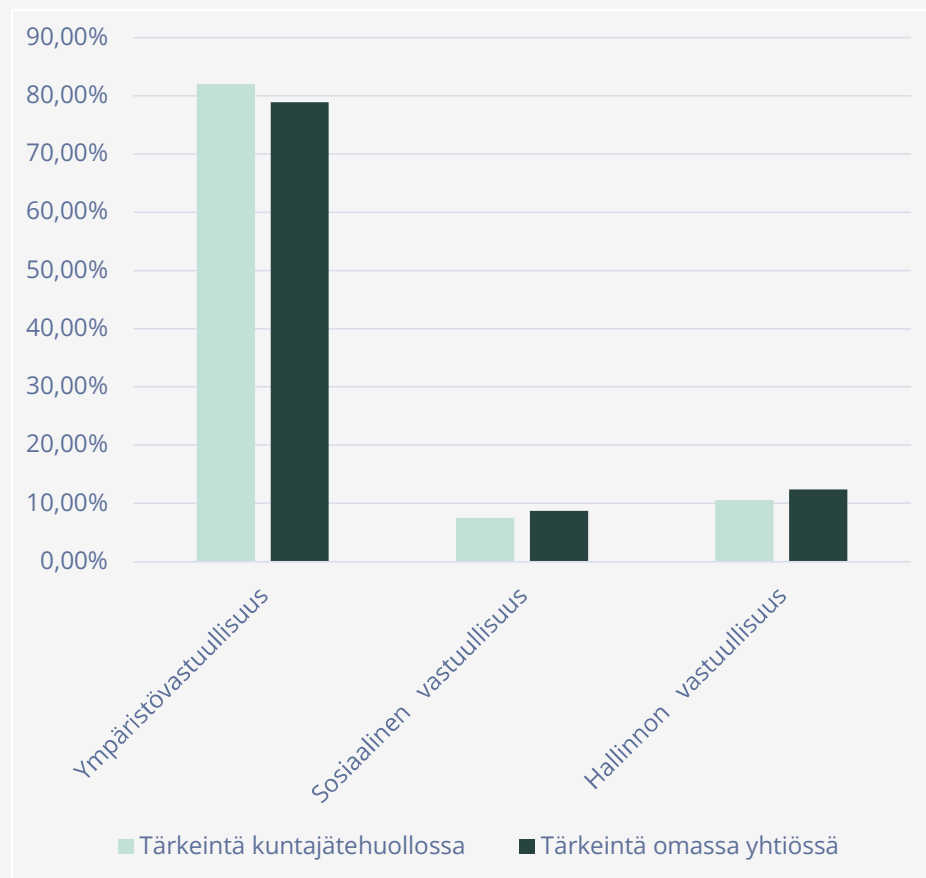
Konkreettiset askeleet eteenpäin

Osallistaminen	Vastuullisuusraportointi ja sen valmistelu edellyttää monipuolista tiedonkeruuta ja näkemystä organisaation eri vastuualueilta. Raportointi ei ole vain viestintä- tai ympäristöpäällikön vastuulla. Raportointiprojektiin tarvitaan laaja-alainen työryhmä, jossa ovat edustettuina vastuualueina viestintä, ympäristö, talous, IT, HR, lakiasiat ja operatiivinen toiminta.
Koulutus	Järjestä koulutusta sekä johtoryhmälle että muulle henkilöstölle vastuullisuusraportoinnista ja projektista (Miksi? Miten? Ketkä?) Koulutuksella varmistetaan yhteinen tietopohja ja valmius tuottaa raportoinnin vaatimaa tietoa.
Aikataulutus	Raportointi vie aikaa, varsinkin ensimmäisen raportin kokoaminen taustavalmisteluineen vaatii työtä. Isoissa yrityksissä raportointiprojekti voi kestää jopa lähes vuoden keväästä kevääseen. Keväällä julkistettavan raportin suunnittelu alkaa viimeistään kesälomakauden jälkeen.
Viestintä	Projektin etenemisestä kannattaa viestiä aktiivisesti yrityksen sisällä. Viestintä motivoi, pitää yllä kiinnostusta vastuullisuusteemoihin ja auttaa niiden jalkauttamisessa.

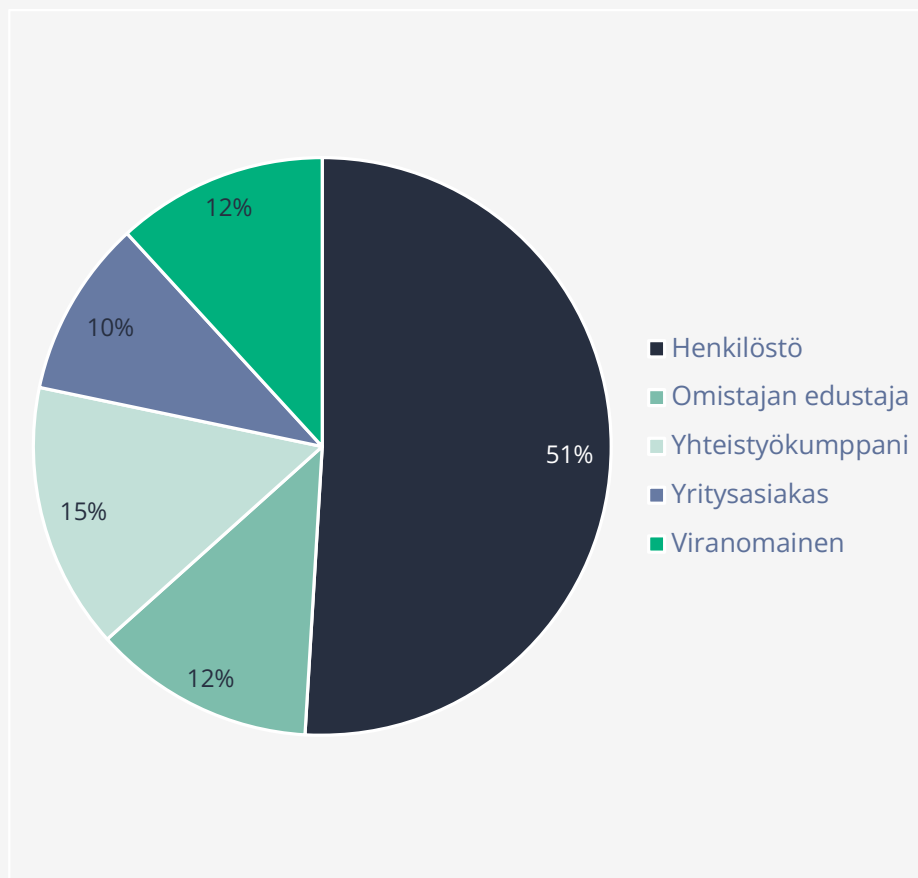
Liite A

Sidosryhmäkyselyn tulokset

Mitä pidät tärkeimpänä vastuullisuustyössä?

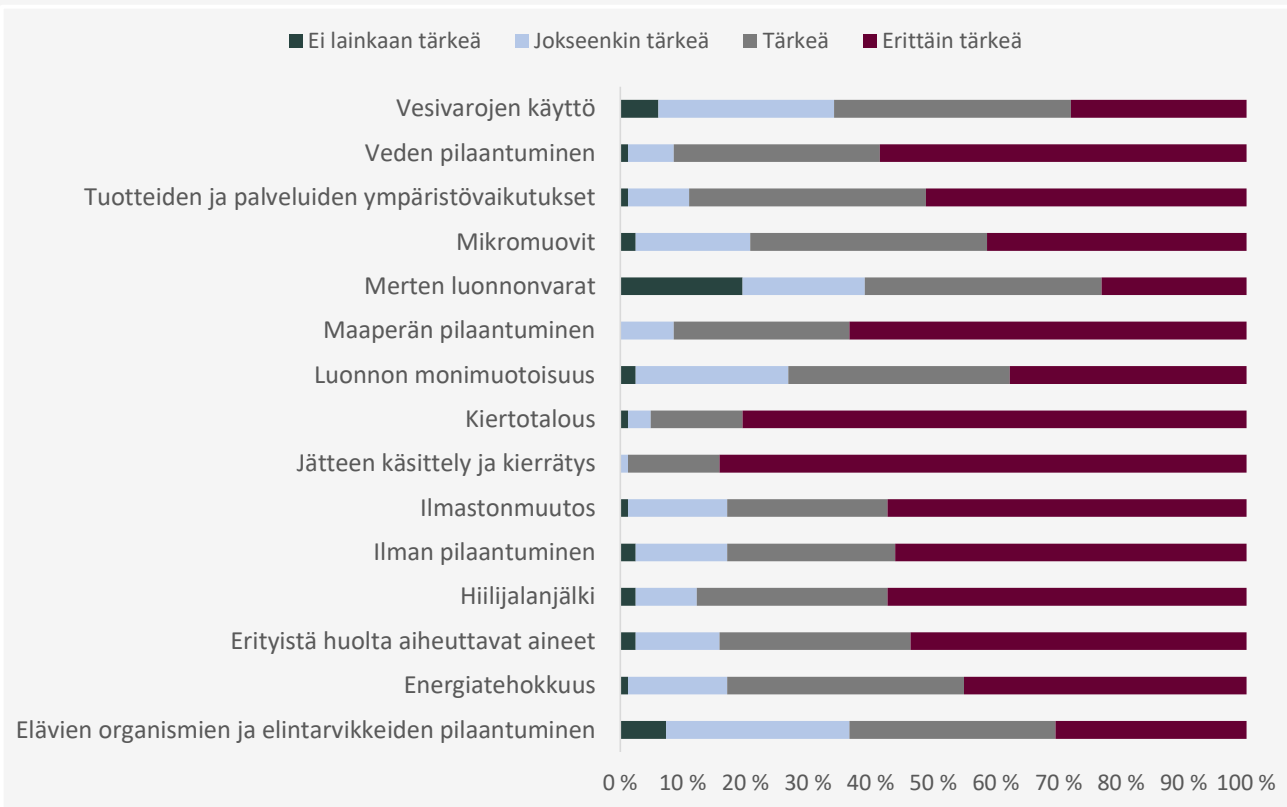

Vastaajat sidosryhmittäin

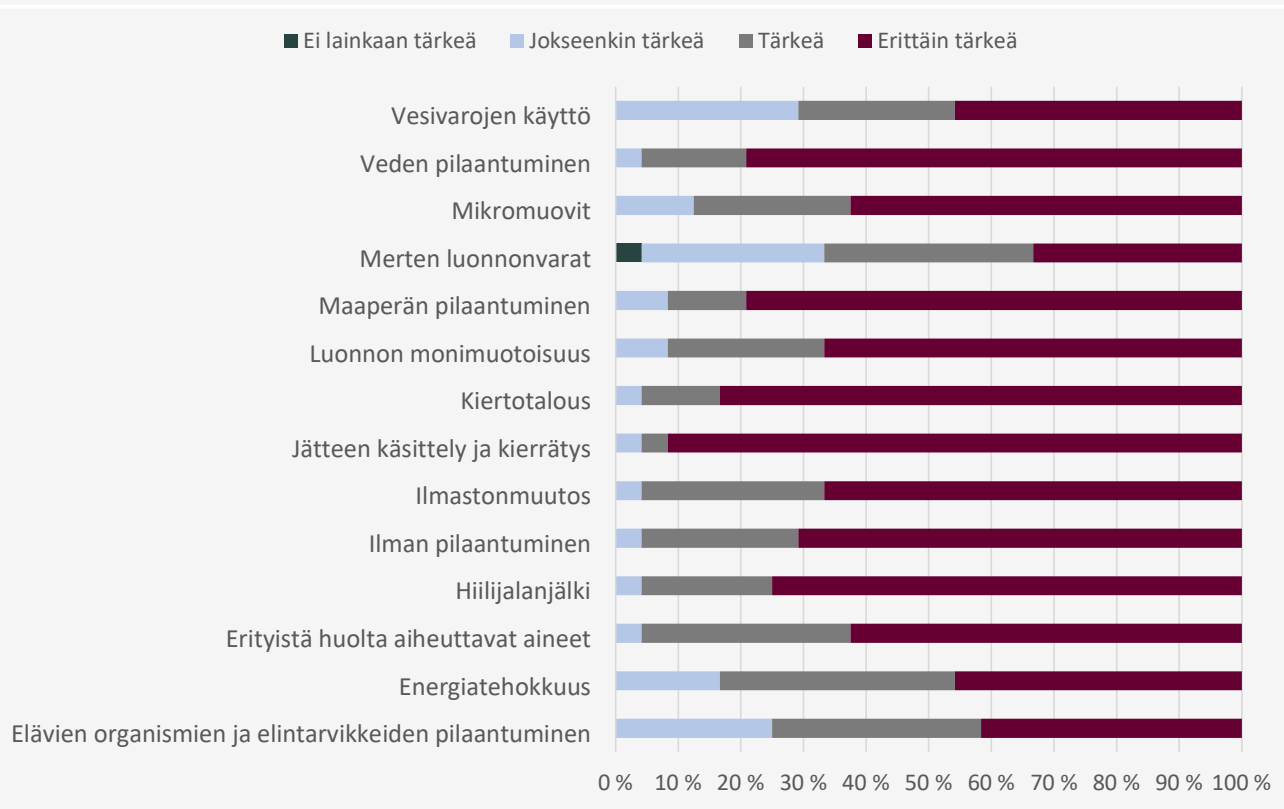
Kuntajätehuollon
ympäristövastuun
tärkeimmät teemat?

E = Environment

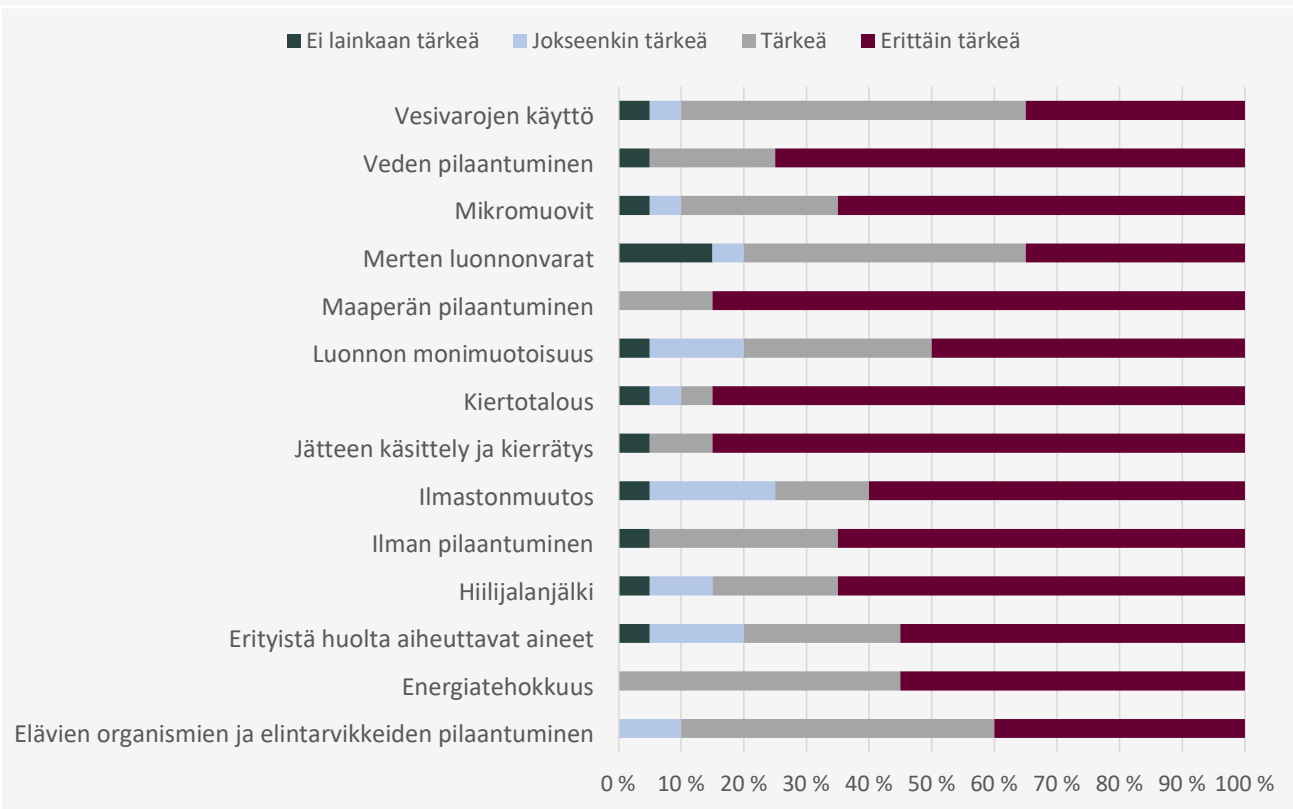
Henkilöstö

- Kaksi olennaisinta:
 - Jätteen käsittely ja kierrätys
 - kiertotalous
- Muut tärkeät:
 - Maaperä
 - Vesi
 - Ilmasto

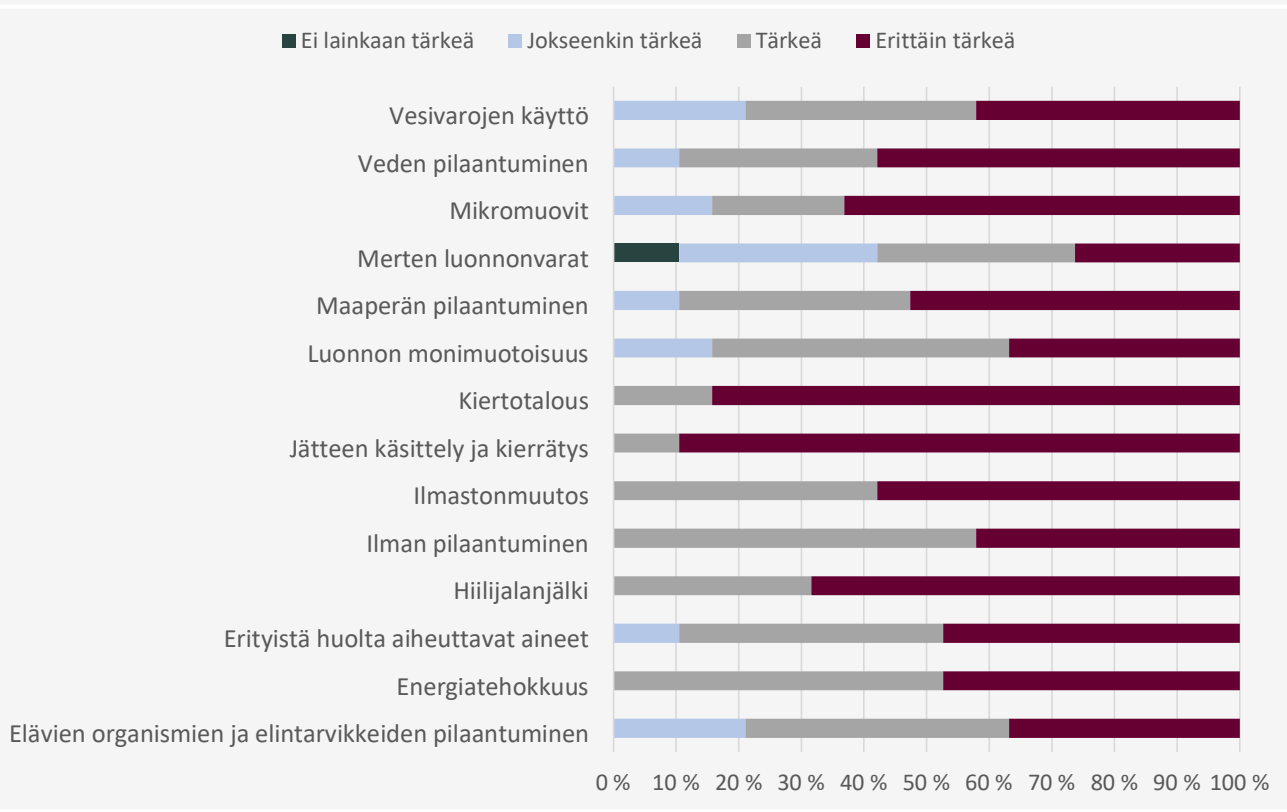
Yhteistyökumppani

- Kaksi olennaisinta:
 1. Jätteen käsittely ja kierrätys
 2. kiertotalous
- Muut tärkeät:
 - Maaperä
 - Vesi
 - Ilma ja ilmasto

Omistajan edustaja

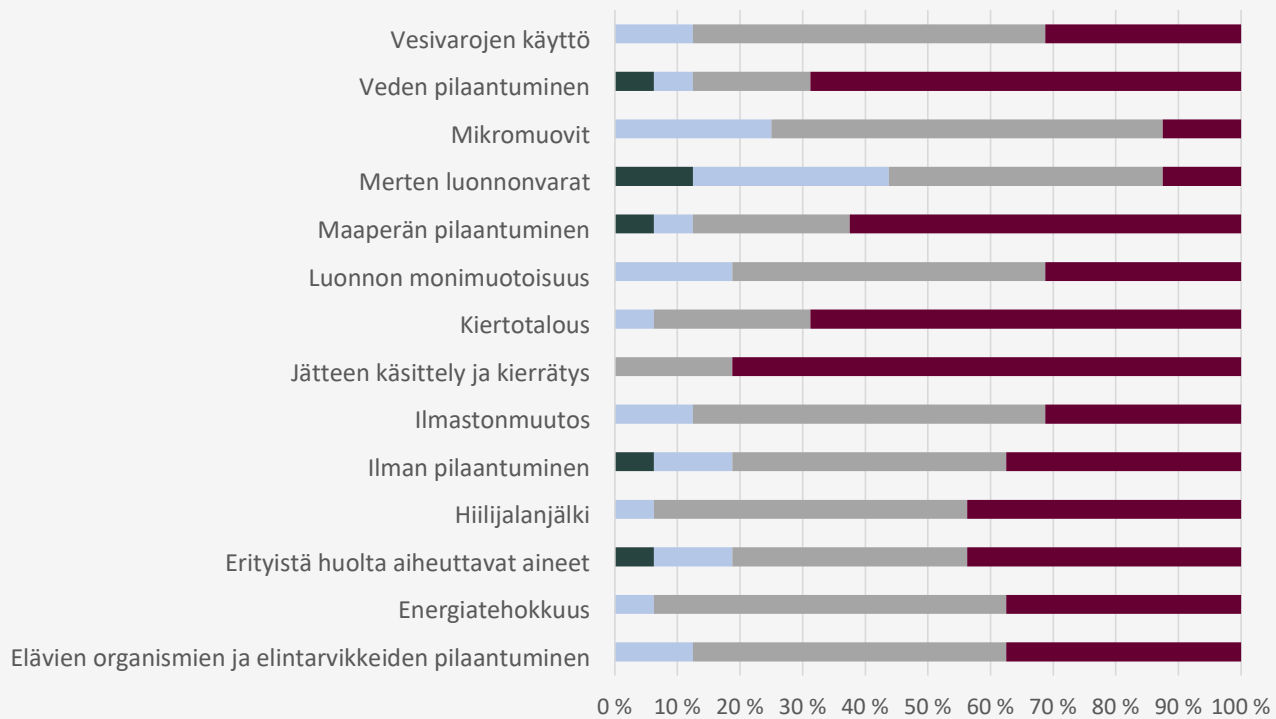
- Kolme olennaisinta:
 - Jätteen käsittely ja kierrätys
 - Kiertotalous
 - Maaperä
- Muut tärkeät:
 - Vesi
 - Tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutukset
 - Ilmasto

Viranomainen

- Kaksi olennaisinta
 1. Jätteen käsittely ja kierrätys
 2. Kiertotalous
- Muut tärkeät:
 - Ilmasto
 - Vesi
 - Tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutukset

■ Ei lainkaan tärkeä ■ Jokseenkin tärkeä ■ Tärkeä ■ Erittäin tärkeä

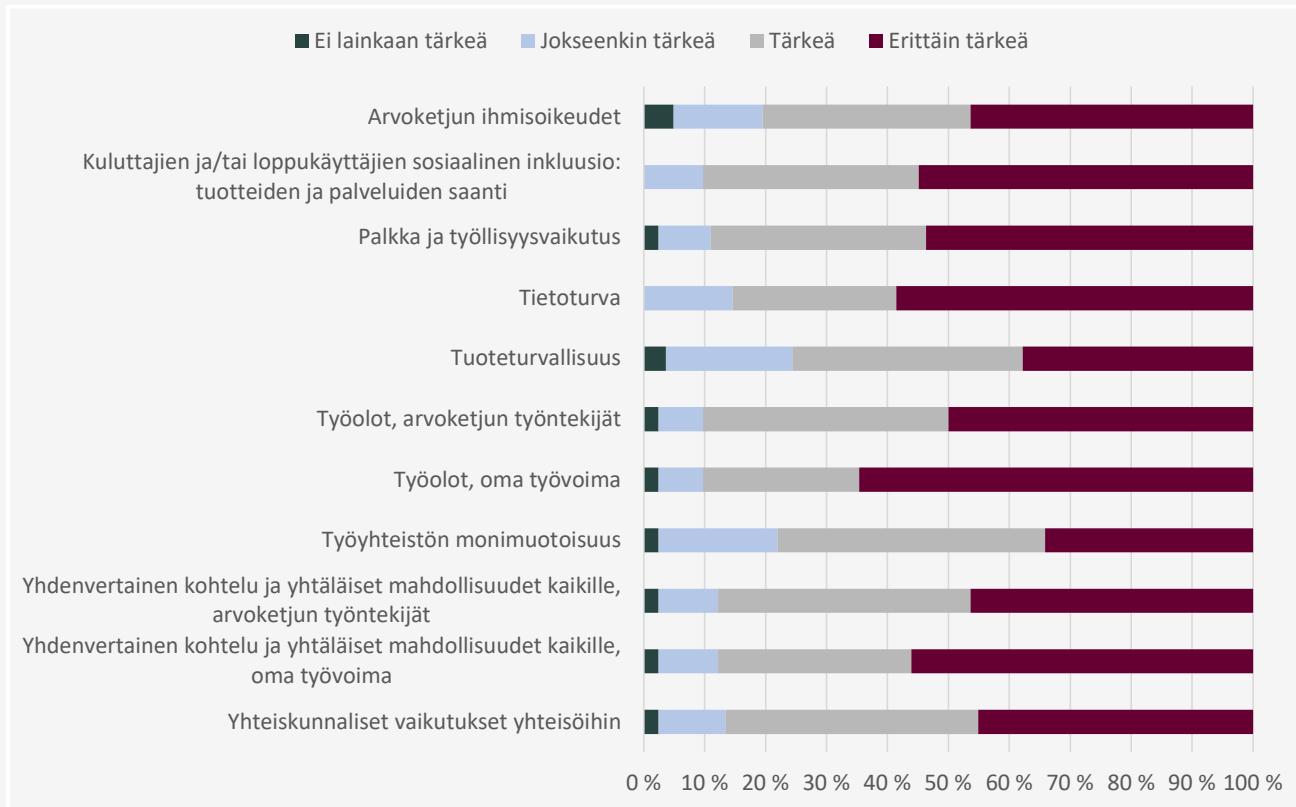

Yritysassiakas tai vastaava

- Kolme olennaisinta
 - Jätteen käsittely ja kierrätys
 - Kiertotalous
 - Veden pilaantuminen
- Muiden osalta jakautunut melko tasaisesti

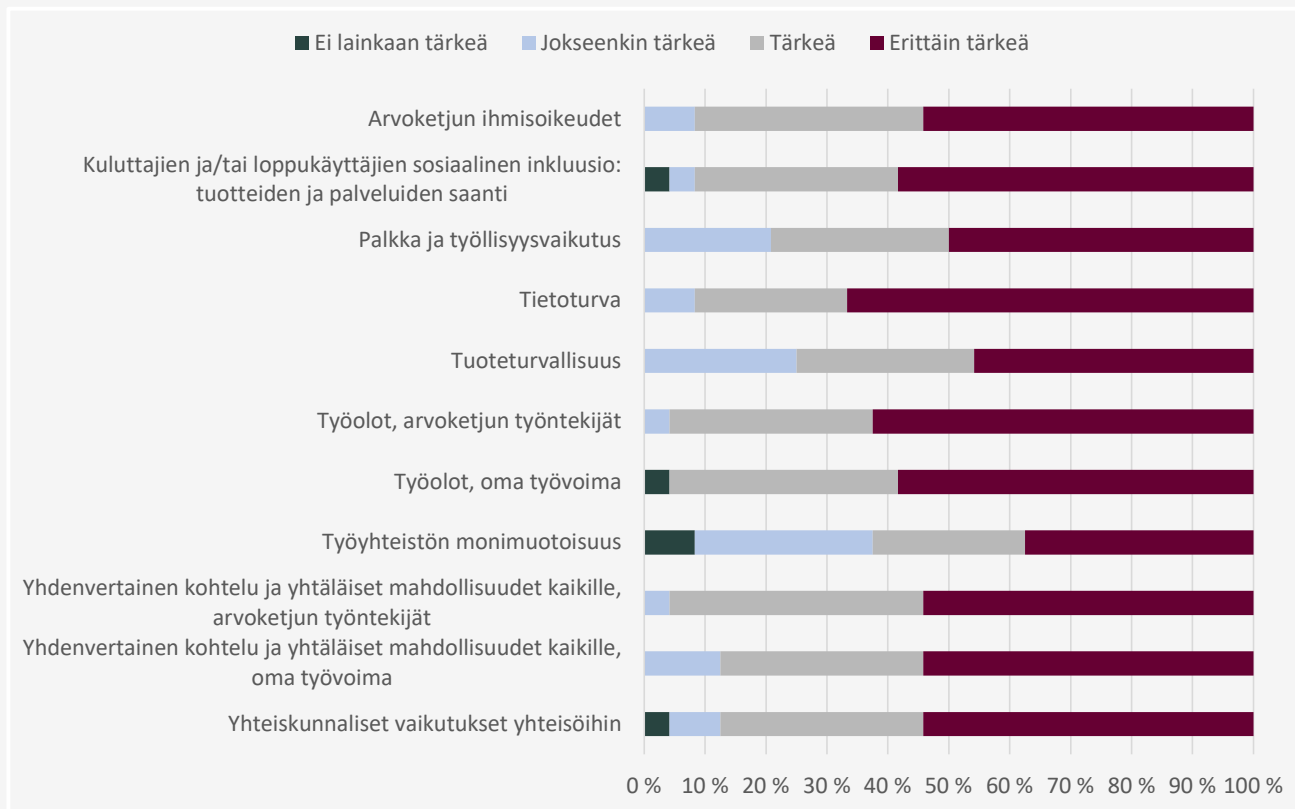
Kuntajätehuollon
sosiaalisen vastuun
tärkeimmät teemat?

S = Social

Henkilöstö

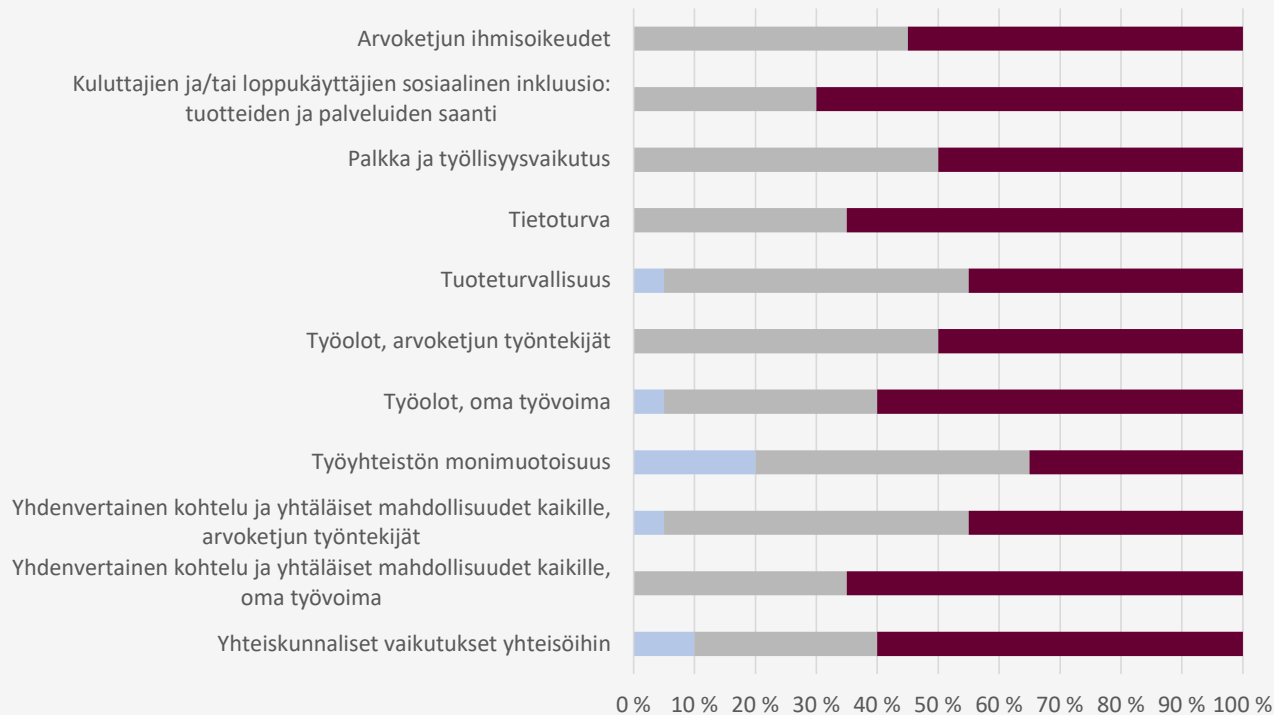
- Kaksi olennaisinta
 1. Työolot, oma työvoima
 2. Työolot, arvoketjun työntekijät
- Muut tärkeät:
 - Tietoturva
 - Sosiaalinen inklusio
 - Palkka ja työllisyys

Yhteistyökumppani

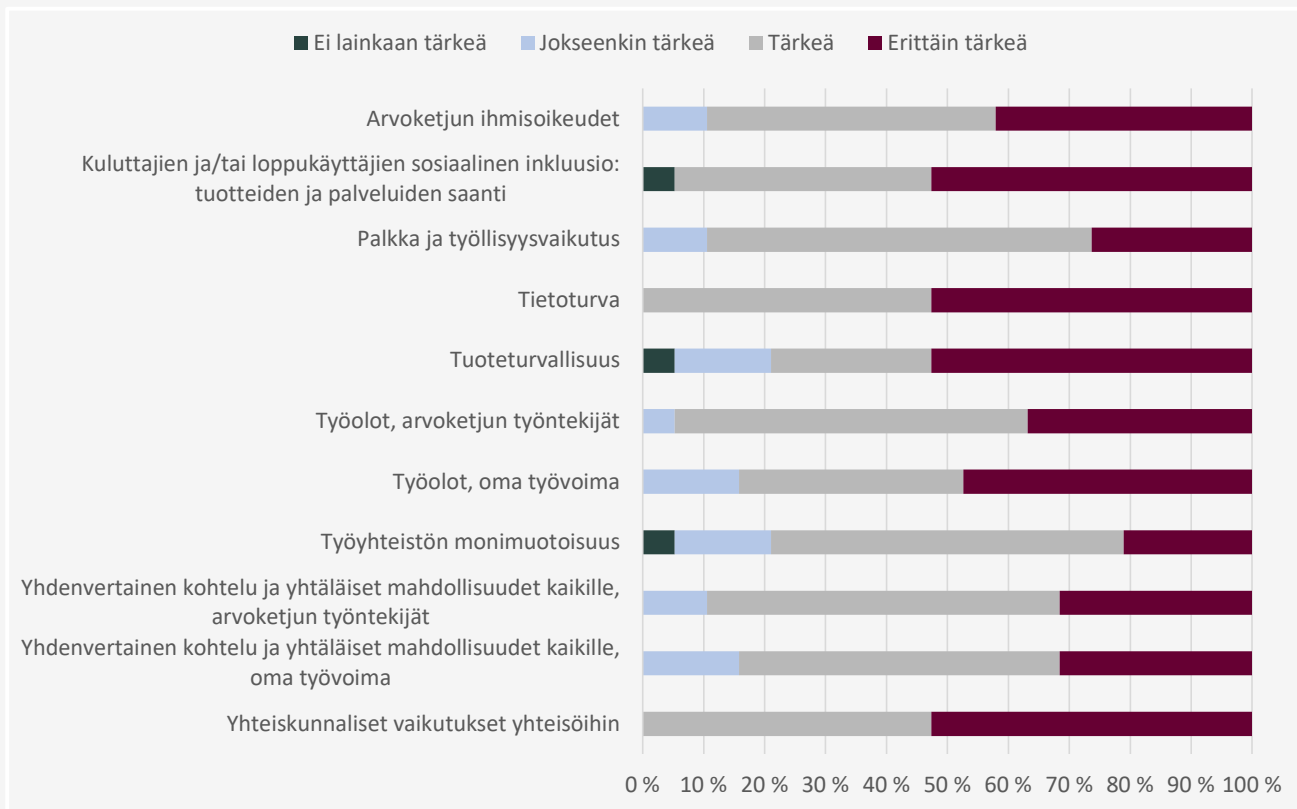
- Kaksi olennaisinta
 1. Työolot, arvoketjun työntekijät
 2. Yhdenvertainen kohtelu ja mahdollisuudet
- Muut tärkeät:
 - Vaikutukset yhteisöihin
 - Tietoturva
 - Sosiaalinen inklusio

■ Jokseenkin tärkeä ■ Tärkeä ■ Erittäin tärkeä

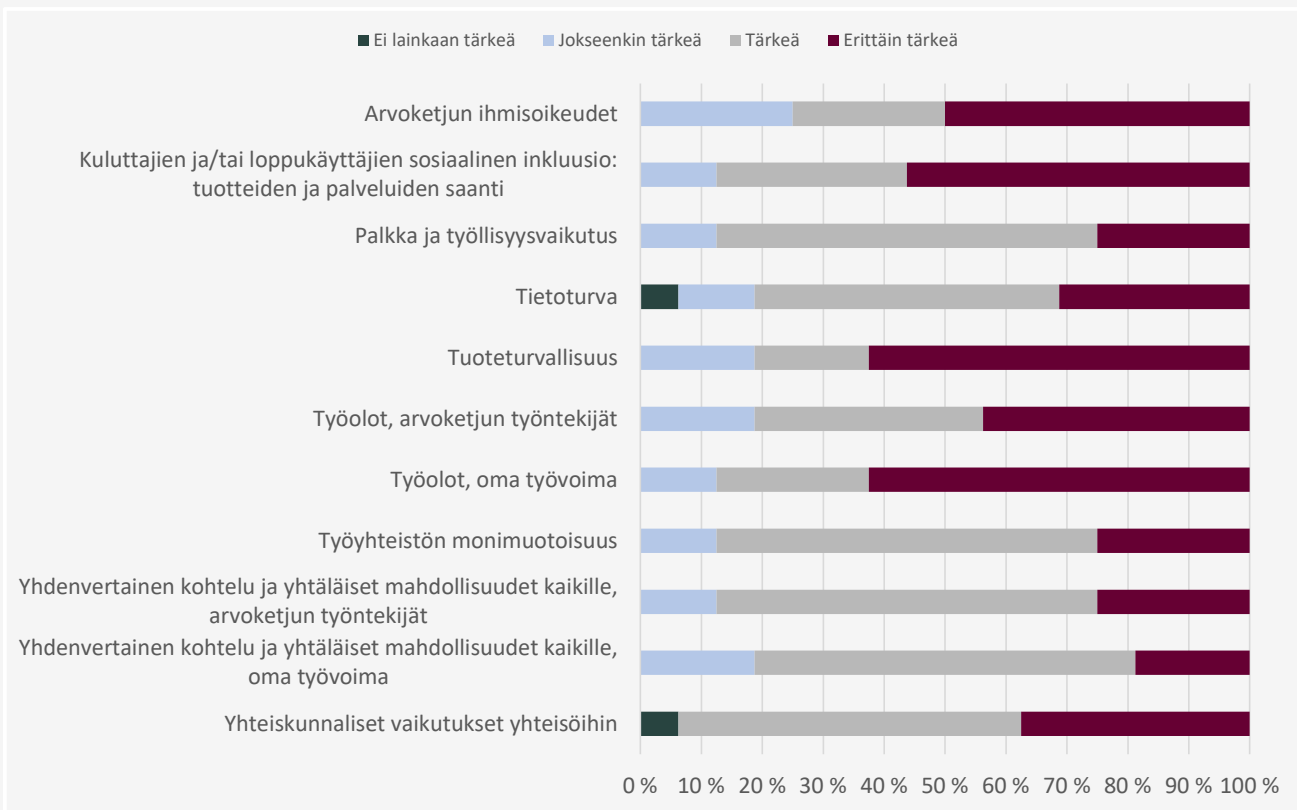
Omistajan edustaja

- Kolme olennaisinta
 1. Sosiaalinen inklusio
 2. Tietoturva
 3. Yhdenvertainen kohtelu ja mahdollisuudet, oma työvoima
- Muut tärkeät:
 - Vaikutukset yhteisöihin
 - Työolot, oma työvoima

Viranomainen

- Kolme olennaisinta
 1. Yhteiskunnalliset vaikutukset yhteisöihin
 2. Tietoturva
 3. Sosiaalinen inklusio
- Muut tärkeät:
 - Työolot
 - Arvoketjun ihmisoikeudet

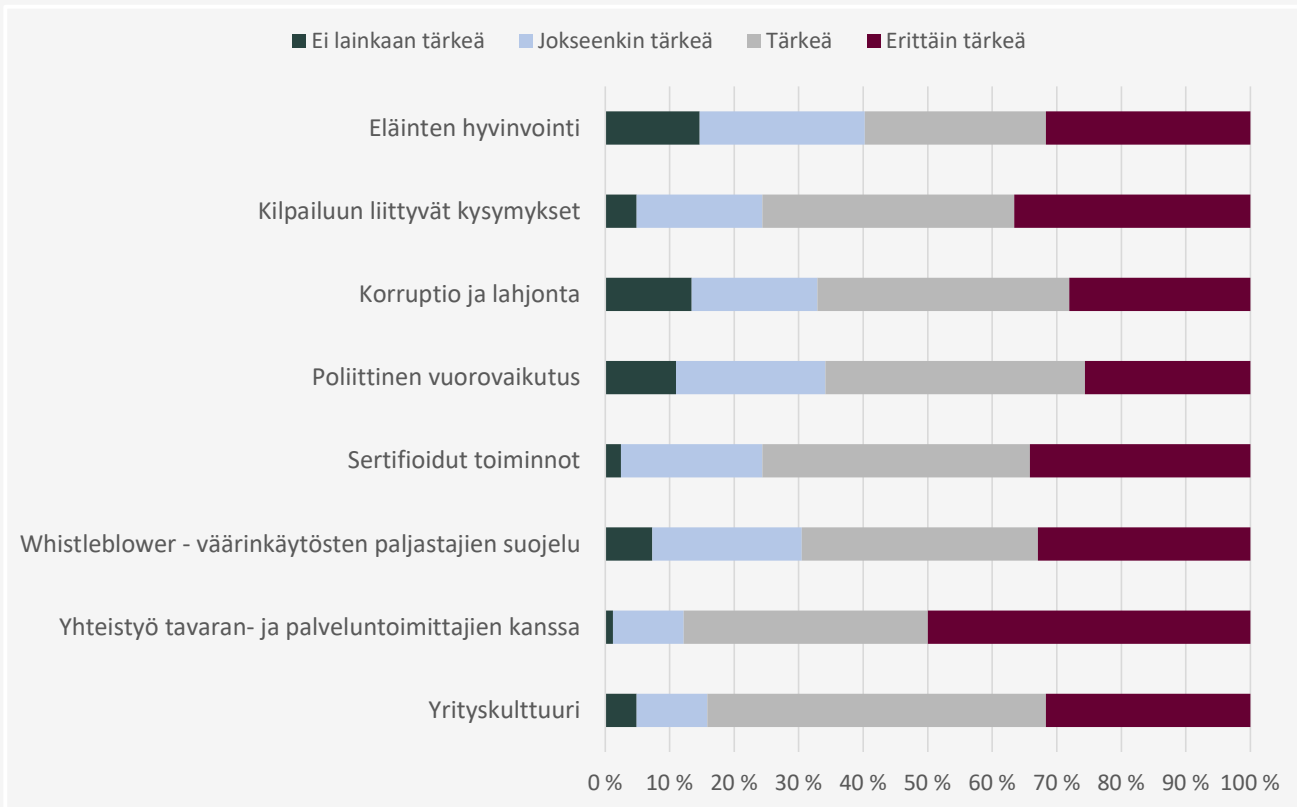

Yritysasiakas tai vastaava

- Kolme olennaisinta
 1. Työolot, oma työvoima
 2. Tuoteturvallisuus
 3. Yhteiskunnalliset vaikutukset yhteisöihin
- Muut tärkeät:
 - Sosiaalinen inklusio
 - Palkka ja työllisyysvaikutus
 - Yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet

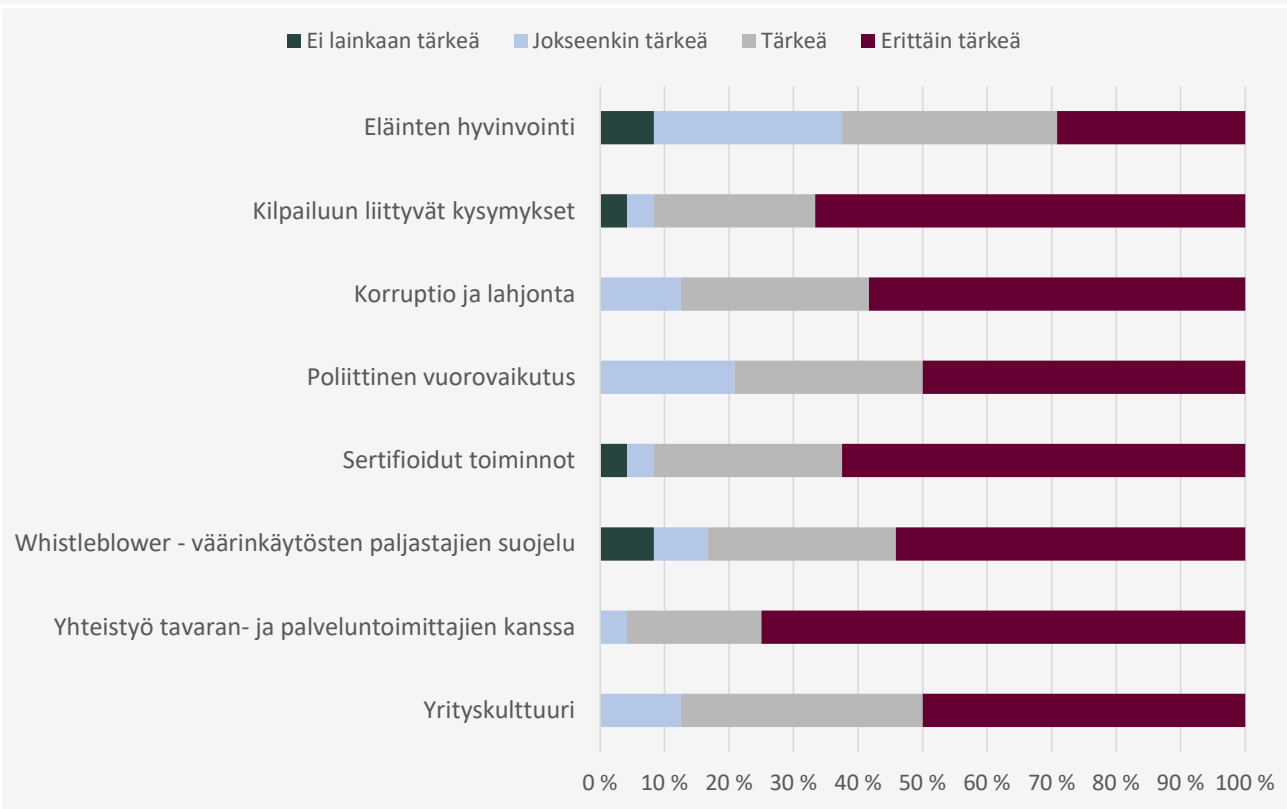
Kuntajätehuollon
hallinnollisen vastuun
tärkeimmät teemat?

G = Governance

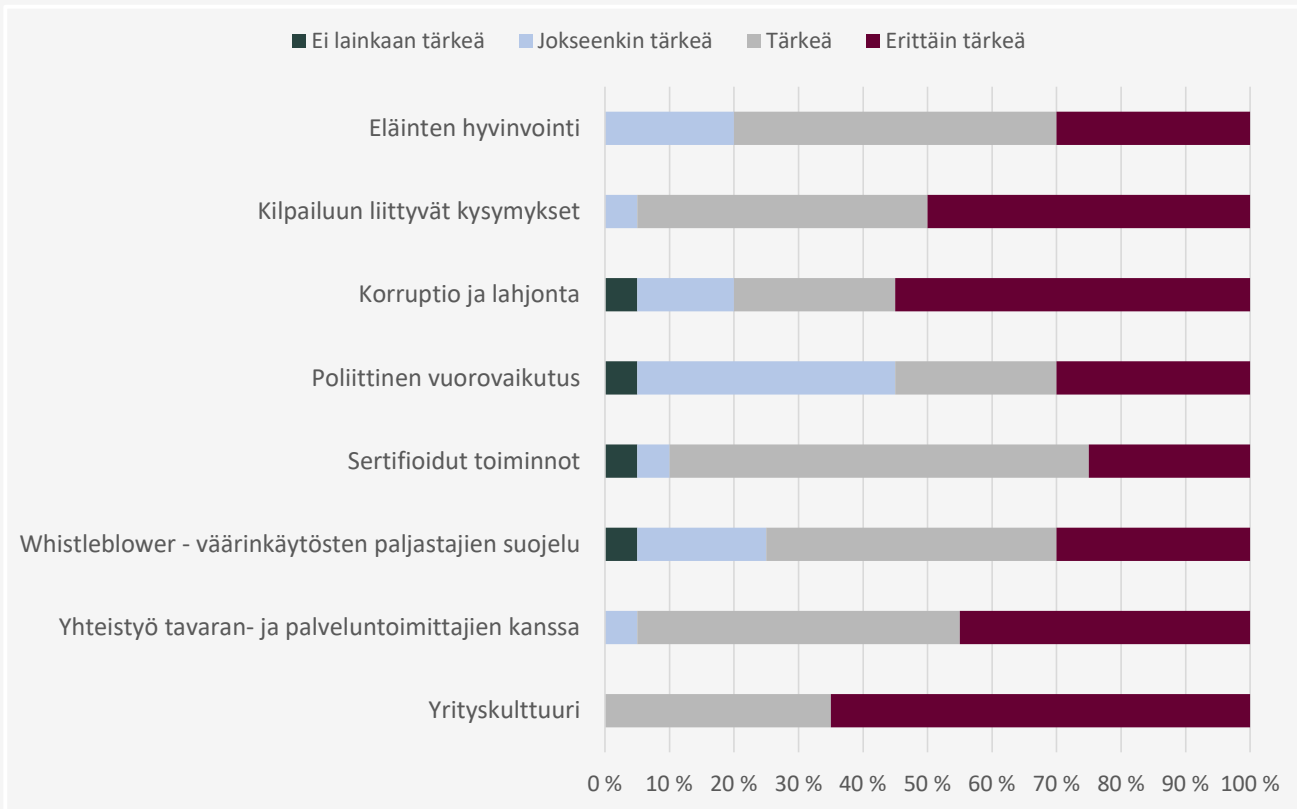
Henkilöstö

- Kaksi olennaisinta
 1. Yhteistyö tavarantoimittajien ja palveluntuottajien kanssa
 2. Kilpailuun liittyvät kysymykset
- Muut tärkeät:
 - Sertifioidut toiminnot
 - Yrityskulttuuri

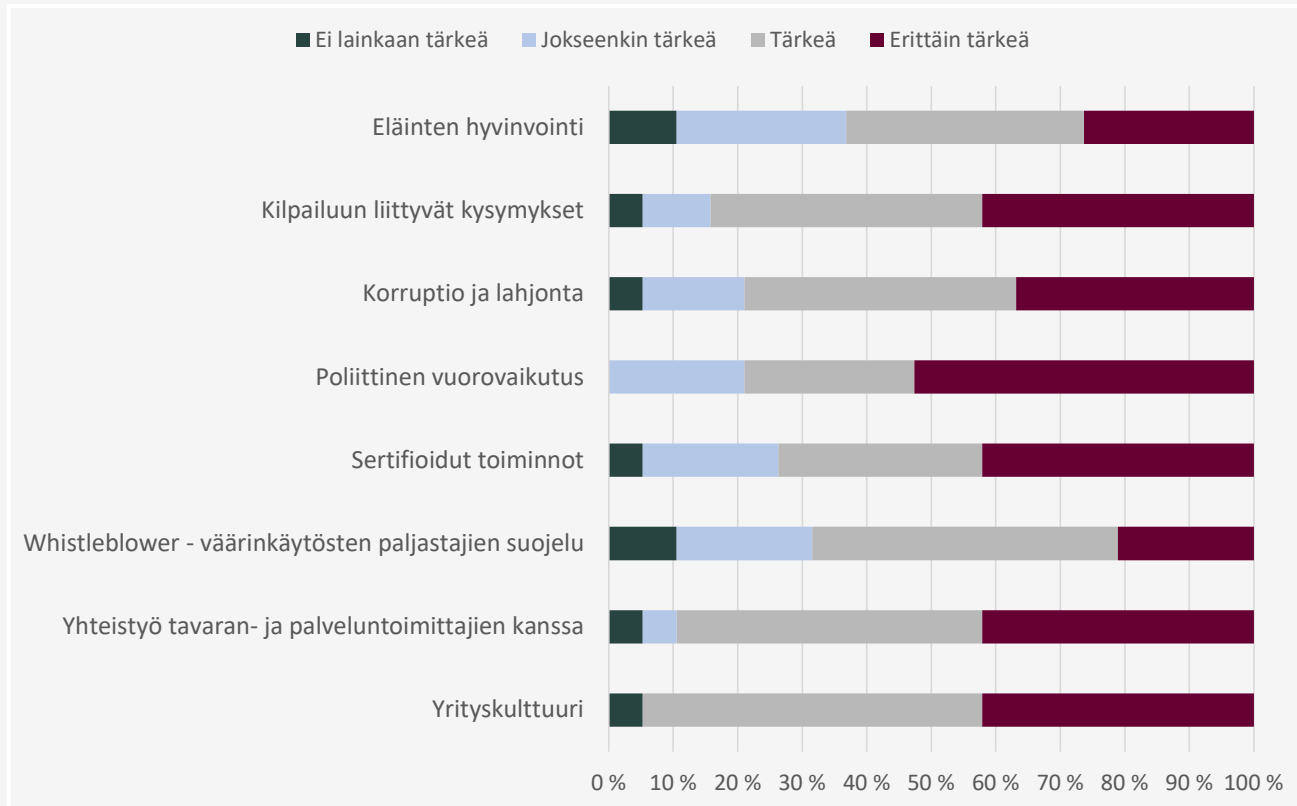
Yhteistyökumppani

- Kaksi olennaisinta
 1. Yhteistyö tavar- ja palveluntoimittajien kanssa
 2. Kilpailuun liittyvät kysymykset
- Muut tärkeät:
 - Sertifioidut toiminnot
 - Yrityskulttuuri
 - Korruptio ja lahjonta

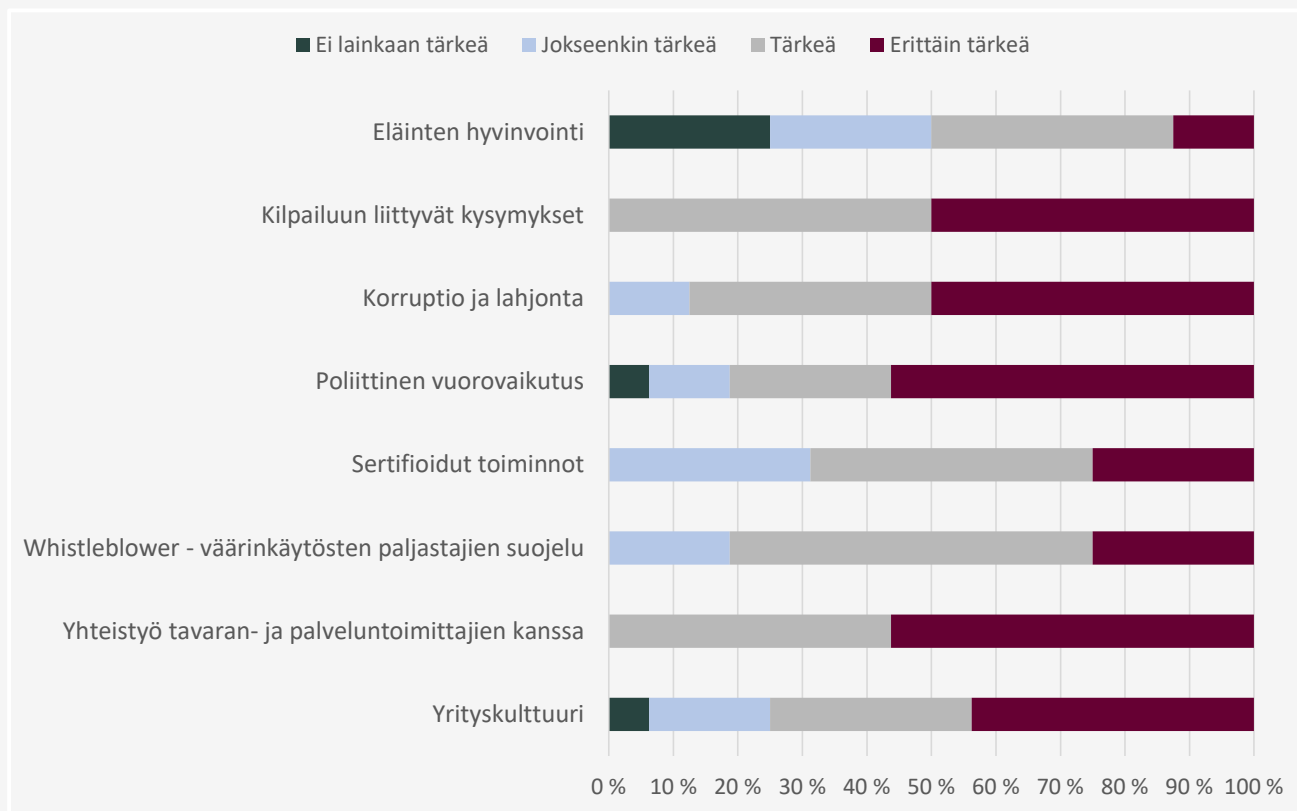
Omistajan edustaja

- Kolme olennaisinta
 - Yrityskulttuuri
 - Yhteistyö tavar- ja palveluntoimittajien kanssa
 - Kilpailuun liittyvät kysymykset
- Muut tärkeät:
 - Sertifioidut toiminnot
 - Eläinten hyvinvointi
 - Korruptio ja lahjonta

Viranomainen

- Kaksi olennaisinta
 1. Yrityskulttuuri
 2. Poliittinen vuorovaikutus
- Muut tärkeät:
 - Yhteistyö tavar- ja palvelun toimittajien kanssa
 - Kilpailuun liittyvät kysymykset

Yritysassiakas tai vastaava

- Kaksi olennaisinta
 1. Yhteistyö tavarantoimittajien kanssa
 2. Kilpailuun liittyvät kysymykset
- Muut tärkeät:
 - Poliittinen vuorovaikutus
 - Korruptio ja lahjonta

Avoimet vastaukset: Henkilöstö

Haasteita

- Sosiaalinen vastuu. Vastuullisuus on paljon enemmän kuin ympäristönäkökohtien tarkastelua.
- Tasapuoliset kilpailutukset
- Että urakoitsijoita pidettäisiin yhteistyökumppanina, ei vain kuntajätehuollon työkaluina
- Kunnilla on enemmän jälkihoitovastuita kuin yksityisillä yrityksillä
- Jätekeskuksen henkilökunnan työturvallisuus
- Mikä on kuntajätehuollon tehtävä ja mikä taas ei ole
- Kierrätysasteen nostaminen.
- Toiminnan ja päätöksenteon läpinäkyvyys
- Yritysten johtamiskulttuuri, johtaminen
- Perustellaan omaa toimintaa vastuullisuusteemoilla vaikka se ei käytännössä näy missään/minnekään

Mahdollisuuksia

- Kilpailutusten yhteydessä asetettavat vaatimukset
- Jätehuollon yhdenvertainen saatavuus
- Lajittelun lisääminen.
- Mahdollisuus tehdä vahvasti luonnon puolesta töitä ja ohjata päätöksentekoa ja toimintaa kohti kestävämpää tulevaisuutta.
- Yhteistyö kuntien sekä yhteistyökumppanien kanssa
- Yhteistyö yksityisten toimijoiden ja kuntajätehuollon toimijoiden kesken
- Ylijäämät varautumiseen sekä vastuullisuutta lisääviin investointeihin
- Kierrätyksen lisäämiseen Suomessa
- Vaikuttaa asenteisiin ja ns. ympäristökasvatus
- Lisätä tietoisuutta oikean lajittelun syistä ja tärkeydestä

Avoimet vastaukset: Yhteistyökumppanit

Haasteita

- Tasapuolinen kohtelu eri kuljetusurakoiden välillä mm. eri työehtosopimusten noudattaminen
- Kuljetusurakoiden voittajien vastuullisuuden seuranta
- Kilpailu avoimilla markkinoilla kuntajätehuollon resursseilla saattaa aiheuttaa kilpailun vääristymiä
- Sosiaalinen vastuu jää vähemmälle huomiolle
- Hankintaosaaminen. Pääosa kuntien jätehuoltoon liittyvistä hankinnoista tehdään 100 % hinnan perusteella
- Ottaako kuntajätehuolto liikaa vastuuta itselleen

Mahdollisuuksia

- Tasapuolinen kohtelu, yhdenvertaisuus, fikset kilpailutukset
- Vastuullisuusteemoja pitää lisätä tarjousasiakirjoihin ja niitä pitää urakan aikana seurata!
- Yhteiskunnallinen rooli resurssitehokkuudessa ja kiertotaloudessa.
- Etsimällä ja rakentamalla parhaat mahdolliset yhteistyökumppanit ja toimintatavat sopimalla ja keskustelemalla eri toimijoiden kanssa. Julkiset kilpailutukset nykymuodossaan eivät tue vastuullisuusteemaa
- Edelläkävijyys työhyvinvoinnissa, luontoviisaissa ratkaisuissa ja avoimuus

Avoimet vastaukset: Omistajan edustajat

Haasteita

- Millä tavoin kuntalaiset saataisiin jokainen omalla kohdallaan innostumaan ja toteuttamaan oikein tuottamiensa jätteiden lajittelua ja kierrätystä
- Jätehuollon säilyttäminen läpinäkyvänä
- Miten varmistetaan toiminta myös maaseudulla
- Jatkuvat lainsäädännön muutokset
- Kuluttajalle pitäisi avata vielä selkeämmin, mihin kierrätetyt jätėjakeet päätyvät (kotimaahan, ulkomaille jne.) ja millaisia tuotteita niistä valmistetaan

Mahdollisuuksia

- Ilmastonmuutoksen hidastamisen keinot, materiaalikierrätysaseen nosto 65 %:iin
- Jättemateriaalien parempi hyödyntäminen esimerkiksi rakennusmateriaaleina
- Tiedotuksen vahvistaminen vastuullisuuden eri näkökulmista
- Kuntajätehuolto on vastuullista toimintaa, jossa pääosassa on luotettava, asiakasystävällinen ja tehokas toiminta edullisesti
- Paikallisuus voisi olla vahvuus.
- Pyrkiä yhteistyökumppaneiden avulla jalostamaan materiaalit vielä tehokkaammin
- Parempi lajittelu

Avoimet vastaukset: Viranomaiset

Haasteita

- Hallinnon avoimuus huolettaa
- Tarvittaisiin lisää avoimuutta kuntalaisten jätemaksujen käytön seuraamiseksi. Esimerkiksi, kun jäteyhtiö investoi yksityisille yrityksille suunnattuihin palveluihin, niin millä rahalla investoinnit toteutetaan
- Jätelautakunnan jäsenten perilläolo asioista
- Tiedonjako ja jalkauttaminen
- Jätehuollon toiminnan tulee olla ympäristön kannalta vastuullista. Lisäksi kunnallisen toimijan tulee toimia tasapuolisesti kaikkia toiminta-alueensa asukkaita ja kuntia kohtaan. Hallinnon ja palveluiden osalta täytyy olla avoin ja rehti.
- Tasapuoliset palvelut sekä taajamiin että harvemmin asutuille alueille. Tasapuolisuus erikokoisia taajamia kohtaan.

Mahdollisuuksia

- Hallinnon, talouden ja päätöksenteon raportoinnissa on kehittymismahdollisuuksia
- Kunnallinen toiminta on aina erityisen suurennuslasin alla ja siinä asemassa on tärkeää, että toiminta on aidosti järjestetty vastuullisuuden näkökulmat huomioonottaen ja vastuullisuuteen on sitouduttu laajasti
- Mahdollisuus edistää kiertotaloutta ja ilmastovastuullisuutta laajasti verkostoitumalla ja tehden yhteistyötä kuntien ja elinkeinoelämän kanssa
- Edelläkävijyys ilmastomyönteisissä ratkaisuissa
- Käytettävissä olevien tiedotuskanavien volyyymi, kuluttajiin vaikuttamisen mahdollisuus oikeasti

Avoimet vastaukset: Yritysasiakkaat ja vastaavat

Haasteita

- Palvelun saavutettavuus
- Kierrätys ja keräys kuntoon
- Kilpailukysymykset ja toissijainen vastuu/velvollisuus jätteen vastaanotossa sekavaa ja ei niin läpinäkyvää
- Kierrättäminen pitäisi olla mahdollista kaikilla alueen toimijoilla siten, ettei se kaatuisi kustannuksiin
- Miten vastuullisuus ja sen teemat näkyvät hankintaehdoissanne
- **M**iten kuluttajat saataisiin tuntemaan vastuullisuusteemat ja sitouttamaan heidät niihin

© Greenstep – All rights reserved

Mahdollisuuksia

- Materiaalien kierto, uuden raaka-aineen sijaan
- Digialustat ja niiden kautta palvelujen edistäminen
- Yhteistyö ja sen tiivistäminen muiden toimijoiden kanssa
- Kuntalaisten innostaminen kierrätykseen ja lajitteluun
- Jätehuoltotoimijalla on suuri mahdollisuus vaikuttaa ympäristönsä hyvinvointiin monella saralla
- Liikenteen päästöt
- Kuluttajaviestinnän merkitystä ei voi korostaa. Jos jätehuoltoyritykset saavat kannustettua asiakkaansa mukaan jätteen synnyn ehkäisyyn, jätteiden lajitteluun ja kiertotalouteen, maailma pelastuu

Liite B.

Eurooppalaiset vastuullisuusraportointi- standardit ESRS 1 ja ESRS 2

ESRS1 – Yleiset vaatimukset (kuinka raportoidaan)

ESRS-standardien luokat, raportointialat ja laadintatavat, Tietojen laatu

Laatiessaan kestävyys-selvitystä yrityksen on

a) otettava huomioon tietojen keskeiset laadulliset ominaisuudet eli merkityksellisyys ja todenmukainen esittäminen; ja

b) parannettava tietojen laadullisia ominaisuuksia eli vertailtavuutta, todennettavuutta ja ymmärrettävyyttä.

Kahdensuuntainen olennaisuus

Kahdensuuntaisella olennaisuudella on kaksi ulottuvuutta: vaikutuksen olennaisuus ja taloudellinen olennaisuus.

Vaikutuksen olennaisuuden ja taloudellisen olennaisuuden arvioinnit liittyvät toisiinsa. Niiden keskinäiset riippuvuussuhteet on otettava huomioon. Yleensä lähtökohtana on vaikutusten arviointi, vaikka voi olla myös olennaisia riskejä ja mahdollisuuksia, jotka eivät liity yrityksen vaikutuksiin.

Arvoketju

Kestävyys selvityksen on koskettava samaa raportoivaa yritystä kuin tilinpäätös.

Kestävyys selvityksessä annetut raportoiva yritystä koskevat tiedot on laajennettava kattamaan tiedot niistä olennaisista vaikutuksista, riskeistä ja mahdollisuuksista, jotka liittyvät yritykseen sen suorien ja epäsuorien liikesuhteiden kautta arvoketjun alku- ja/tai loppupäässä, jäljempänä 'arvoketjua koskevat tiedot'.

Due diligence

Due diligence on prosessi, jonka avulla yritykset tunnistavat, ehkäisevät ja lieventävät tosiasiallisia ja mahdollisia kielteisiä vaikutuksia, jotka kohdistuvat ympäristöön ja yrityksen liiketoiminnassa mukana oleviin ihmisiin, sekä selostavat, miten ne käsittelevät näitä vaikutuksia.

Aikahorisontit

Raportointi edistymisestä perusvuoteen nähden

Lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin määritelmät raportointia varten

Kestävän kehityksen raportoinnin sisältö ja rakenne, estimaatit

Yrityksen on jaoteltava kestävyys selvityksensä neljään osaan seuraavassa järjestyksessä:

1. yleiset tiedot,
2. Ympäristötiedot (mukaan lukien asetuksen (EU) 2020/852 8 artiklan mukaisesti annettavat tiedot),
3. yhteiskunnalliset tiedot
4. hallintotapatiedot

ESRS2 – Yleiset vaatimukset (mistä raportoidaan)

1. Laatimisperusteet

- Tiedonantovaatimus BP-1 – **Kestävyys selvitysten yleiset laatimisperusteet**
- Tiedonantovaatimus BP-2 – **Tiettyjä olosuhteita koskevat tiedot**

2. Hallinto

- Tiedonantovaatimus GOV-1 – **Hallinto-, johto- ja valvontaelinten rooli**
- Tiedonantovaatimus GOV-2 – **Yrityksen hallinto-, johto- ja valvontaelimille toimitettavat tiedot ja niiden käsittelemät kestävyysseikat**
- Tiedonantovaatimus GOV-3 – **Kestävyyteen liittyvän suorituskyvyn sisällyttäminen kannustinjärjestelmiin**
- Tiedonantovaatimus GOV-4 – **Selvitys kestävyttä koskevasta due diligence -prosessista**
- Tiedonantovaatimus GOV-5 – **Riskienhallinta ja sisäinen valvonta kestävyysraportoinnin osalta**

3. Strategia

- Tiedonantovaatimus SBM-1 – **Strategia, liiketoimintamalli ja arvoketju**
- Tiedonantovaatimus SBM-2 – **Sidosryhmien edut ja näkemykset**
- Tiedonantovaatimus SBM-3 – **Olennaiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet sekä niiden vuorovaikutus strategian ja liiketoimintamallin kanssa**

4. Vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien hallinta

4.1 Olennaisuuden arviointiprosessia koskevien tietojen antaminen

- Tiedonantovaatimus IRO-1 – **Kuvaus olennaisten vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien tunnistamis- ja arviointiprosesseista**
- Tiedonantovaatimus IRO-2 – **Yrityksen kestävyys selvityksissä huomioon otetut ESRS-standardien tiedonantovaatimukset**

4.2 Toimintaperiaatteita ja toimia koskeva vähimmäistiedonantovaatimus

- Vähimmäistiedonantovaatimus – **Toimintaperiaatteet MDR-P – Olennaisten kestävyysseikkojen hallitsemiseksi käyttöön otetut toimintaperiaatteet**
- Vähimmäistiedonantovaatimus – **Toimet MDR-A – Olennaisiin kestävyysseikkoihin liittyvät toimet ja resurssit**

5. Mittarit ja tavoitteet

- Vähimmäistiedonantovaatimus – **Mittarit MDR-M – Olennaisiin kestävyysseikkoihin liittyvät mittarit**
- Vähimmäistiedonantovaatimus – **Tavoitteet MDR-T – Toimintaperiaatteiden ja toimien vaikuttavuuden seuranta tavoitteiden avulla**

Mitkä näistä ovat kaikista oleellisimpia asioita kuntajätehuollolle?

Tarkasteltavat kestävyysseikat 1/5

Aihekohtainen ESRS	Aihekohtaisten ESRS-standardien kattamat kestävyysseikat		
	Aihe (Topic)	Alakohta (Sub-topic)	Alakohdan alakohdat (Sub-sub-topics)
ESRS E1	Ilmastonmuutos	• Ilmastonmuutokseen sopeutuminen • Ilmastonmuutoksen hillintä • Energia	
ESRS E2	Pilaantuminen	• Ilman pilaantuminen • Veden pilaantuminen • Maaperän pilaantuminen • Elävien organismien ja elintarvikkeiden pilaantuminen • Ongelma-aineet • Erityistä huolta aiheuttavat aineet • Mikromuovit	
ESRS E3	Vesivarat ja merten luonnonvarat	• Vesi • Merten luonnonvarat	• Vedenkulutus • Vedenotto • Jätevesipäästöt • Jätevesipäästöt valtameriin • Merten luonnonvarojen hyödyntäminen ja käyttö

Tarkasteltavat kestävyysseikat 2/5

Aihekohtainen ESRS	Aihekohtaisten ESRS-standardien kattamat kestävyysseikat		
	Aihe (Topic)	Alakohta (Sub-topic)	Alakohdan alakohdat (Sub-sub-topics)
ESRS E4	Biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemit	• Biologisen monimuotoisuuden vähenemisen suorat vaikutustekijät	• Ilmastonmuutos • Maankäytön muutokset, makean veden ja merten käytön muutokset • Suora hyödyntäminen • Haitalliset vieraslajit • Pilaantuminen • Muut
		• Vaikutukset lajien tilaan	Esimerkkejä: • Lajin populaation koko • Lajin maailmanlaajuisen sukupuuton riski
		• Vaikutukset ekosysteemien laajuuteen ja tilaan	Esimerkkejä: • Maaympäristön tilan heikkeneminen • Aavikoituminen • Maaperän sulkeminen rakentamisella
		• Vaikutukset ekosysteemipalveluihin ja riippuvuuden niistä	
ESRS E5	Kiertotalous	• Resurssien sisäänvirtaukset, mukaan lukien resurssien käyttö • Tuotteisiin ja palveluihin liittyvät resurssien ulosvirtaukset • Jäte	

Tarkasteltavat kestävyysseikat 3/5

Aihekohtainen ESRS	Aihekohtaisten ESRS-standardien kattamat kestävyysseikat		
	Aihe (Topic)	Alakohta (Sub-topic)	Alakohdan alakohdat (Sub-sub-topics)
ESRS S1	Oma työvoima	Työolot	- Työllisyysturva - Työaika - Riittävä palkka - Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu - Yhdistymisvapaus, yritysneuvostojen olemassaolo sekä työntekijöiden tiedonsaanti-, kuulemis- ja osallistumisoikeudet - Työehtosopimusneuvottelut, mukaan lukien työehtosopimusten piiriin kuuluvien työntekijöiden osuus - Työ- ja yksityiselämän tasapaino - Terveys ja turvallisuus
		Yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet kaikille	- Sukupuolten tasa-arvo ja sama palkka samanarvoisesta työstä - Koulutus ja taitojen kehittäminen - Vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden työllistäminen ja inklusio - Toimenpiteet työpaikalla esiintyvän väkivallan ja häirinnän torjumiseksi - Moninaisuus
		Muut työhön liittyvät oikeudet	- Lapsityövoima - Pakkotyö - Asianmukaiset asuinolot - Yksityisyys

Tarkasteltavat kestävyysseikat 4/5

Aihekohtainen ESRS		Aihekohtaisten ESRS-standardien kattamat kestävyysseikat	
	Aihe (Topic)	Alakohta (Sub-topic)	Alakohdan alakohdat (Sub-sub-topics)
ESRS S2	Arvoketjun työntekijät	Työolot	- Työllisyysturva - Työaika - Riittävä palkka - Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu - Yhdistymisvapaus, mukaan lukien yritysneuvostojen olemassaolo - Työehtosopimusneuvottelut - Työ- ja yksityiselämän tasapaino - Terveys ja turvallisuus
		Yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet kaikille	- Sukupuolten tasa-arvo ja sama palkka samanarvoisesta työstä - Koulutus ja taitojen kehittäminen - Vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden työllistäminen ja inklusio - Toimenpiteet työpaikalla esiintyvän väkivallan ja häirinnän torjumiseksi - Moninaisuus
ESRS S3	Vaikutusten kohteena olevat yhteisöt	Yhteisöjen taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet	- Asianmukaiset asuinolot - Riittävä ruoka - Puhdas vesi ja sanitaatio - Maahan liittyvät vaikutukset - Turvallisuuteen liittyvät vaikutukset
		Yhteisöjen kansalaisoikeudet ja poliittiset oikeudet	- Sananvapaus - Kokoontumisvapaus - Vaikutukset ihmisoikeuksien puolustajiin
		Alkuperäiskansojen oikeudet	- Vapaa ja tietoon perustuva ennakositoumus - Itsemääräämisoikeus - Sivistykselliset oikeudet

Tarkasteltavat kestävyysseikat 5/5

Aihekohtainen ESRS	Aihekohtaisten ESRS-standardien kattamat kestävyysseikat		
	Aihe (Topic)	Alakohta (Sub-topic)	Alakohdan alakohdat (Sub-sub-topics)
ESRS S4	Kuluttajat ja loppukäyttäjät	Tietoihin liittyvät kuluttajiin ja/tai loppukäyttäjiin kohdistuvat vaikutukset	- Yksityisyys - Sananvapaus (Laadukkaiden) tietojen saatavuus
		Kuluttajien ja/tai loppukäyttäjien henkilökotainen turvallisuus	- Terveys ja turvallisuus - Henkilönsuoja - Lasten suojeleminen
		Kuluttajien ja/tai loppukäyttäjien sosiaalinen inklusio	- Syrjimättömyys - Tuotteiden ja palveluiden saanti - Vastuulliset markkinointikäytännöt
ESRS G1	Liiketoiminnan harjoittaminen	- Yrityskulttuuri - Väärinkäytösten paljastajien suojelu - Eläinten hyvinvointi - Poliittinen vuorovaikutus - Suhteet tavar- ja palveluntoimittajiin, mukaan lukien maksukäytännöt	
		Korruptio ja lahjonta	- Ehkäiseminen ja havaitseminen, mukaan lukien koulutus - Tapaukset